

MADENCİLİK *Bülteni*

SAYI s 18

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YAYINI

1992

TÜRKİYE 8. KÖMÜR KONGRESİ YAPILDI

Yazısı 3. Sayfada

BAŞYAZI

22-23 Şubat 1992'de toplanan 33. Olağan Genel Kurulda Oda'nın yönetimine gelen kurulumuz, üstlendiği görevin sorumluluğunu bilerek çalışmalarını yürütmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönem, madencilik sektörü açısından parlak gözükmemektedir. Sektöre yeterli yatırımların yapılmaması, KİT'lerin geleceği ile ilgili tartışmaların devam etmesi, 50'li yıllardan bu yana tartışmasız bir maden yasasına kavuşulamaması, büyüyemeyen bir sektöre karşılık, mantar gibi türeyen yeni maden bölümlerinden mezun olan işsiz maden mühendislerine yenilerinin katılması, vb. gibi belli başlı sektörel sorunları hemen sıralayabiliriz. Bunları dile getirmekle karamsar bir tablo çizmek istemiyoruz; ama, sektörümüzdeki gerçekleri de görmek mecburiyetindeyiz. Sorunları biliyoruz; gerekli tüm girişimleri yaparak

Devamı 2. Sayfada

Mehmet KAYADELEN
Madencilik Yasası ve
Madenciliğimiz
Üzerine (Sayfa 6)

G. BAYKARA / Dr.Ö. GÜRKAN
Hava Kirliliği ile Kömürün
İlişkisi ve Bir Somut Çözüm
Önerisi (Sayfa 9)

Yakup KESKİN
Birkaç
Meslekî Anı
(Sayfa 13)

BU SAYIMIZDA

• KOZLU'DAN SON
HAVADİS: 26 MART
1992 GÜNÜ
OCAKLARA
BASILMAYA
BAŞLANILAN SUYUN
DÜZEYİ-302 KOTUNA
KADAR YÜKSELDİ.

• TMMOB MADEN
MÜHENDİSLERİ
ODASI 33. DÖNEM
ÇALIŞMA PROGRAMI

PIYASA HABERLERİ

Bakır Üretiminde Artış Bekleniyor
ÇHÇ Antimuan Madenciliğinin
Kâbusu Olmayı Sürdürüyor.

Fosfat Tüketim Tarzında Değişim
Gözleniyor

Q ODAMIZIN
GERÇEKLEŞTİRDİĞİ
VE KATILDIĞI
TOPLANTILAR

çözüme ulaşmak için ısrarlı olacağız ve her mevkideki meslektaşımızdan destek bekliyoruz.

Maden mühendisliğinin zor bir meslek olduğunu söylemeye gerek yok. Bizler yerin yüzlerce metre derinliklerinden ve açık işletmelerden, sanayinin ana girdisi olan hammaddeyi çıkartarak ülke ekonomisine artı değer yaratıyoruz.

Hammadde ekonominin ana girdisidir ve üretimin gerçekleşmesi için de yatırım gerekir. Maalesef, 80'lerden başlayarak günümüze kadar gelen süreç içerisinde sektörümüzde yatırımlar durma noktasına gelmiştir.

Yıllarca ekonominin ve sanayinin gelişmesine altyapı oluşturan ve katma değer üreten KİT'ler artık can çekişme sürecine girmişlerdir. Yatırım yapmak bir yana, bu kurumların geleceği bile tartışılmakta ve kendilerinden bir an önce kurtulmanın yolları araştırılmaktadır. Madencilik sektöründe, kamu yatırımları hızla azalırken, bu boşluk özel sektör tarafından doldurulamamış ve neticede küçülen bir sektörle karşı karşıya kalınmıştır. Ağırlıklı olarak, "KİT'ler pahalı üretiyor; ithal edelim" felsefesi yerleştirilmeye çalışılmış ve bu durum KİT'leri daha da açmaza sokmuştur. Petrol fiyatlarının hızla yükselmesine neden olan 70'lerdeki kriz döneminde bir çok ülke kömür madenciliğine yatırımları arttırmış ve 80'lerde de bu yatırımlar semeresini vererek kömür üretimi artmış ve stok oluşumlarını da beraberinde getirmiştir. Bir de, dekapaj oranı çok düşük yataklardan çıkartılan kömürler ucuz fiyatlarla dünya piyasalarını kontrol altına almış; kamu ve özel sektör tarafından üretilen kömürlerimiz bu fiyatlarla rekabet edemez hale gelmiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak, özel sektör kömür üretimini durdurmak ve ocakları kapatmak zorunda kalmıştır. Yerli kömürlerimiz aleyhine bilinçsiz ve adeta kasıtlı bir kampanya açılmıştır. Bizler, özkaynaklarımızı en iyi şekilde değerlendirmek mecburiyetindeyiz. Tamamen ithalata dayalı bir anlayışın başarılı olacağına inanmıyoruz. Çünkü, Dünya'da çok hızlı siyasal gelişmeler olmakta ve neyin ne zaman yaşanacağı kestirmek çok güçleşmektedir. Alternatifi olmadan yapılan ithalat, ülke ekonomisini ve insanımızı gelecekte büyük sıkıntılara sokabilir. Bu nedenle, en rantabl üretimi önce özkaynaklarımızdan gerçekleştirerek sanayinin hizmetine sunmak zorundayız. Ancak, özkaynaklarımızın ihtiyacı karşılamadığı durumlarda ithalat yolu denenmelidir. Ülkemizde üretilen hammaddeleri de sadece döviz girdisi olarak görmemenin ve katmadeğeri yüksek mamul ya da yarı mamuller haline dönüştürdükten sonra ihraç etmenin, ülkemiz açısından daha yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Bu genel anlayış çerçevesinde, meslek alanımıza ve madencilik sektöründeki tüm gelişmelere sahip çıkıp doğru görüşler üretmemiz için meslektaşlarımızın katkılarını bekliyoruz.

Madencilik mesleği kaza oranı yüksek bir iş kolu olduğundan meslekî eğitim ve öğretim ile tatbikatının da çok ciddi bir şekilde yapılması gerektiğine inanıyoruz. Bugün 500 civarında meslekdaşımız iş beklerken ve 1000'e yakın meslekdaşımız da mesleğini yürütme imkanı bulamazken, kontrolsüz bir şekilde yeni maden bölümleri açılmaktadır. Bunların hangi bilimsel verilere dayanarak kurulduğunu bilmiyoruz; ama, açıldıklarını duyuyoruz. Hiçbir altyapısı bulunmayan ve "Açalım da bir şeyler yaparız." düşüncesiyle, yeterli sayıda öğretim üyesi ve laboratuvarından yoksun olarak açılan bu bölümlerden mezun olacak mühendisler, yarın, bu sektörde iş arayacak, sorumluluk üstlenecek ve hesap vereceklerdir. Bu olumsuz, mantıksız ve sağlıksız gelişmenin

bir an önce durdurulmasını, yeni açılanların kapatılmasını ve başka bölümlerin açılmamasını yetkililerden talep ediyoruz.

Bir mesleğin iyi bir şekilde uygulanabilmesi için, o alanla ilgili yeterli düzeyde teorik ve pratik bilgi birikimine sahip olunması gerektiği inancındayız. Sektörümüzün sorunlarını ve çözümlerini en iyi maden mühendisleri bildiği halde, uygulamadı, başka disiplinlerden kişilerin üretim birimlerinden ve işletmelerden direkt sorumlu olarak görevlendirildiklerini üzülenek görmekteyiz. Her meslek disiplinine ve çalışmaya alanına saygımız var; ancak, meslek alanımızın da maden mühendislerince yönlendirilmesini ve yönetilmesini istiyoruz. Bu konuda hepimizin duyarlı olması ve atamalar yapılırken, meslekî uzmanlık alanlarındaki ayırımı dikkatle kollanması gerektiğine inanıyoruz.

Hedefimiz, yönetimi ve üyeleri örgütsel bütünlük etrafında birleşmiş bir Maden Mühendisleri Odası oluşturmak ve varolan örgütlü yapımızı bu dönem daha da geliştirmektir. Üye sayımız 5000'e yaklaşmakta ve kanun gereği, bu sayıyı aştıktan sonra, delegasyon sistemine geçerek Genel Kurul yapmak zorunluluğu bulunmaktadır. 1994'deki Genel Kurul'a Ankara, İstanbul, İzmir ve Zonguldak Şubeleri'nin kurulması önerilerini getireceğiz. Şu anda, şube altyapısının oluştuğu Zonguldak'ın dışındaki yerlerde, Odâ-üye ilişkileri temsilcilikler vasıtasıyla yürütülmektedir. Anılan üç temsilciliğimizin, bu dönemde, geleceğin şube altyapısını hazırlaması halinde, geçiş çok sağlıklı ve kolay olacaktır. Bunun için, bu temsilcilik sınırları içerisinde çalışan meslektaşlarımızın çalışmalarına katılmasını, görüş bildirmelerini ve önerilerde bulunmalarını istiyoruz. Bizler, altyapının oluşması için gerekli tüm katkıyı koymaya hazırız. Oluşacak şubeler sayesinde sizlere daha yakın olacağız. Varolan temsilciliklerle daha sıcak ilişkiler kurmaya ve ortak çalışmalar yapmaya çabalayacak; neler yapılması gerektiği konusunda sizlerin önerilerini bekleyecek ve yeni temsilcilikler oluşturarak sektörümüzün en üca birimlerinde çalışan meslektaşlarımıza ulaşmaya çalışacağız.

Odamız'ın çalışmaları ve sektörümüzdeki tüm gelişmeler, temsilciliklerimiz ve yayın organlarımızla sizlere en seri şekilde ulaştırılacaktır.

Oda çalışmalarına daha fazla meslekdaşımızın katılması için gerekli çabayı göstererek, üye-oda ilişkilerinde ilk hareketin Yönetim Kurulu'nca başlatılması gerektiği bilinciyle üyelerimizle işyerlerinde görüşmek ve tartışmak ana hedeflerimizdendir. Bizlerin size ulaşamadığı yerlerde sizin bize ulaşmanızı bekliyoruz.

Meslekî sorunların çözümünün, daha fazla üyemizin çalışmalarına katılması, görüş üretmesi ve önerilerini ortaya koymasıyla gerçekleşeceğinden emin olmanız gerekiyor.

Gerek özel sektörde, gerekse kamu sektöründe hizmet veren birçok meslekdaşımızın çok zor koşullarda çalıştığını biliyoruz. Hangi koşullarda çalışırsak çalışalım, her şeyden önce Maden Mühendisi olduğumuzun unutulmaması ve yaptıklarımızın mühendisliğe ve bilime ters düşmemesi gerekiyor. Bize yüklenen sorumlulukların bilinciyle, yetkilerimizi sonuna kadar kullanmalı ve yetkisiz bir sorumluluk yüklenlere de karşı çıkmalıyız.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız görüşler çerçevesinde çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Sizlerin desteğini bekliyor ve Odamız'ın her zaman yanınızda olacağı güvencesiyle her konudaki uyarı, eleştiri ve görüşünüzü bize iletmenizi diliyoruz.

Saygılarımızla.

YÖNETİM KURULU

TÜRKİYE 8. KÖMÜR KONGRESİ YAPILDI

Zonguldak'ta gerçekleştirmekte olduğumuz Türkiye Kömür Kongreleri'nin 8.si 4-8 Mayıs 1992 tarihleri arasında yapıldı. Yaklaşık 500 delegenin katıldığı kongrede toplam 39 bildiri sunuldu ve tartışıldı. Bildirilerde ağırlıklı olarak, bilimsel araştırmalar, yeni teknolojilerin uygulanması ve pratikte yaşanan sorunların çözüm önerileri tartışıldı.

Odamız Zonguldak Şube Başkanı Abdurrahman BURKAY'ın katılanlara hoş geldiniz mesajıyla başlayan Kongre'nin açılış konuşmasını Oda Başkanımız Asım KUTLUATA yaptı. Oda Başkanımızın ağırlıklı KİT'ler üzerinde durduğu konuşmasını aşağıda sunuyoruz.

*Sayın Konuklar,
Sayın Delegeler,
Değerli Meslektaşlarım,
Basının ve TRT'nin değerli
Temsilcileri,*

14 yıldan beri gerçekleştirmekte olduğumuz Türkiye Kömür Kongreleri'nin 8.'sinde de sizlerle beraber olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Yanlız, bu mutluluğumuza 3 Mart günü Kozlu'da meydana gelen facia gölge düşürmekte ve yerini buruk bir acıya bırakmaktadır. Bu faciada kaybettiğimiz yüzlerce madencimizi saygıyla anıyorum.

Kozlu'da meydana gelen bu facia Zonguldak Taşkömürü Havzası'nı yeniden kamuoyunda ön plana çıkardı. Uzman olmayan bazı kimseler ocakların kapatılması grüşünü yeniden gündeme getirdi-

ler. "Ocaklar Kapatılsın" spekülasyonları bir dizi çarpıtmalarla gündemde tutulurken, gerçekten konuşması gereken uzman kişi ve kuruluşlar inatla ve muhtemelen kasıtlı tartışmaların dışında bırakıldı.

Değerli meslektaşlarım,

Havzanın geleceğine ilişkin sağlıklı çözüm önerileri üretebilmek için TTK'yı KİT genel prespektifi ile iç içe değerlendirmek gerekir.

Bilindiği gibi, 1935'ti yıllarda oluşturulan KİTlerle sanayinin alt yapısı kurulmaya, sermaye birikimi sağlanmaya çalışılmıştır.

KİT'ler devletin ekonomiye müdahalesi için bir araç olarak kullanılmıştır. KİT olgusunun en önemli etkileri ise madencilik sektöründe hissedilmiş, ETİBANK ve MTA gibi kuruluşlar büyük atılımlar gerçekleştirirerek TEK, TKİ, TDÇİ ve TTK gibi başka KİT'lerin oluşumunu sağlamıştır. Nal çivisinin bile ülkemizde üretilmediği 40'lı yıllarda yatırımlar sektörümüze yönelttiler Zonguldak Havzamız yüzyıllık dağılımdan kurtarılmış ve millileştirilmiştir. Bu politikalar çok partili dönemde de sürdürülmüş; 50'li yıllarda yapılan yatırımlar 70'li yılların ortalarında semeresini vererek üretim 1.7Mt'dan 5Mt'a çıkarılmıştır.

KİT'lerin kuruluş yasalarına göre basiretli bir tüccar gibi çalışır anlayışı "ancak siyasi iktidarların görüşleri doğ-

rultusunda çalışır" anlayışına dönüşmüş; hızlı nüfus artışına karşın, yeterli iş sahalarının yaratılmayışı ve ülkenin işsizlik probleminin KİT'ler kanalıyla çözülmeye çalışılması, işe adam değil, adama iş'bulma felsefesini yerleştirmiştir. Oluşan bu ne olduğu anlaşılmayan yapı, verimliliği minimuma indirmiştir.

TTK'nın 80'li yılların başından beri yaşadığı kriz, aslında, geçmişten kalan mirasın sorumsuzca savrulduğunu kanıtlamaktadır. Madencilikte hayati önem taşıyan ihzarat yatırımları en az yarı yarıya azaltılarak, Havza komaya sokulmuştur. TTK'nın zarar nedenleri ortadadır ve bunlar kapatma gerekçesi olarak gösterilemez. Bu tür kurumlar bilançolarına bakılarak değerlendirilemezler. TTK ve benzeri kurumlar, ancak, toplum ve kamu yararına dönük göstergelere bakılarak değerlendirilmelidirler; doğru olan da budur ve gerekirse sübvansede edilmelidirler. Ancak bu sübvansiyonlar makul sınırlar içinde kalmalıdır. Ayrıca 1960-80 döneminde dünya piyasalarında taşkömürü 100-110 \$/t'dan satılırken, Havza'dan demir-çelik sektörüne 25-30 \$/t'dan koklaşabilir kömür sevk edildiği hatırlanırsa, ulusal ekonominin Havza'ya milyarlarca \$ borçlu olduğu ortaya çıkacaktır.

Dünyanın her yerinde hammadde üretimi sanayi tarafından desteklenirken, ülkemizde durum tersine işlemiş; hammadde kuruluşları sanayi desteklemiştir.

Bütün bunların yanında, Havza'ya yapılan politik müdahaleler, çalışanları olumsuz yönde etkilemiş, en küçük birime kadar bütün atamalarda büyük oranda siyasi tercihler ön plana çıkarılmış; bu durum, Havza'da çalışanların üzerinde ciddi huzursuzluklar yaratarak kırgın, bitkin bir kitlenin oluşmasına neden olmuştur.

Sayın Konuklar, •
Değerli Delegeler,
Aziz Meslektaşlarım,

Biz, Maden Mühendisleri Odası olarak, KİTleri bugün içinde buldukları bu durumlarıyla savunmuyoruz. Bir mühendis örgülü olarak savunmamız da mümkün değildir. Ancak, teşhisin iyi konulmasının hastalıktan kolay kurtulmayı sağlayacağı düşüncesiyle, hiç zaman kaybetmeden teknik kadroların oluşturacağı raporlar doğrultusunda, Havza'ya gerekli kaynaklar aktararak çalışmaların biran önce başlamasını istiyoruz.

Değerli Meslektaşlarım,
Sayın Konuklar,

Taşkömürü Havzası'nın geleceği için TTK, Genel Maden İşçiler Sendikası, Üniversiteler ve Maden Mühendisleri Odası'nın içinde bulunacağı bir komisyonun kurulması ve bu komisyonun oluşturacağı raporun sonucuna göre yapılması gerekenlerin karar mercileri nezdinde ısrarla takip edilmesini önermekteyiz.

Maden Mühendisleri Odası olarak TTK'nın bugünkü durumdan bir an, önce kurtulması için elimizden gelen her türlü desteği vermeye hazırız. Çünkü, Havza maden mühendislerinin ve madenciliğin okuludur. Rezerv bitinceye ka-

dar da okul olma özelliği devam edecektir.

Zonguldak Kömür Havzası'nda ne zaman bir facia olsa, kamuoyunda ilk akla gelen sorumluları maden mühendisleri oluyor. Diğer bir deyişle fatura her zaman bize çıkarılıyor. Bizlerin bu faturayı hak etmediğimize ve faturanın yukarıda açıklamaya çalıştığım yerlere çıkartılması gerektiğine inanıyorum. Ancak bizler de sorumlularımızın bilinciyle yetkilerimizi sonuna kadar kullanmalıyız. Havza ve ülke çıkarlarını her zaman bireysel çıkarlardan önde tutarak gerekli özveriye göstermeliyiz. Odamız'ın her zaman sizlerin yanında olacağını unutmamanızı ve bizlere destek vererek güven duymanızı istiyorum.

Sayın Delegeler,

Değerli Meslektaşlarım,

Bugüne kadar yapılan Kömür Kongreleri'nde yüzlerce bildiri sunuldu; onlarca panel yapıldı. Fakat çıkan sonuçların hayata geçirilmediğini üzülerek görüyoruz. Bu kongremizde oluşacak görüşlerin de kitap sayfalarında kalmasını diliyoruz.

Bu kongrenin gerçekleşmesini sağlayan Maden Mühendisleri Odası Zonguldak Şubesi Yönetim Kurulu'na, Kongre Yürütme Kurulu'na ve katkı koyan tüm kurum, kuruluş ve kişilere teşekkür ediyorum.

Sözlerime son verirken Türkiye Taşkömürü Kurumu'nu kapatmanın çözüm olmaya çağını, çözümün ülke ekonomisine yük olmayan bir TTK oluşturmak olduğunu bir kez daha vurgular, meslektaşlarının ve tüm Havza çalışanlarının bu anlayış etrafında birle-

şeceği inancıyla, Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu adına hepinize en derin sevgi ve saygılarımı sunarım.

Kongre'de Fransa ve İngiltere kömür madenciliği ile ilgili iki de söyleşi yapıldı. Bu iki söyleşide Fransa ve İngiltere'deki rehabilitasyon çalışmaları anlatıldı. Kongre'nin 2. gününü "**Ocak Yangınları ve Tahlisiye**" adlı panel gerçekleştirildi. Panele Prof. Dr. Senai SALTOĞLU yönetici ve panelist olarak da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı adına A. Şeydi TATAR, TTK adına Cahit ÜLKER, TKİ adına Mehmet DÜNDAR, Genel Maden İşçileri Sendikası adına Mehmet KORFAL ve Maden Mühendisleri Odası adına da Doç. Dr. Tevfik GÜYAGÜLER katıldılar. Panelde konuşmacılar ocak yangınlarının önlenmesi için önerilen tedbirlerin alınması, tüzük ve yönetmeliklere uyulması, koruyucu malzeme alımlarının yapılması ve güvenli bir çalışma ortamının nasıl olacağı konularında görüş ve önerilerini dile getirdiler. Ayrıca tahlisiye ekiplerinin her zaman hazır olmaları, teçhizatlarının en son ürünlerden oluşması ve ücret durumlarının gözden geçirilmesi konuları da tartışıldı. Bu tartışmalara izleyiciler de katıldı.

Kongrenin 4. günü "**Taşkömürü Madenciliği ve Geleceği**" adlı panel yapıldı. Prof. Dr. Müh. Ergin ARIOĞLU'nun yönettiği panele TTK adına Dr. Necdet BİÇER, Genel Maden İşçileri Sendikası adına Maden Müh. Selahattin KUMKUMOĞLU, Maden Mühendisleri Odası adına Başkan Asım KUTUATA, DYP adına Zonguldak Milletvekili Güneş MÜFTÜOĞLU, SHP adına Onay ALPAGO ve ANAP adına da İstanbul Millet-

vekili Emin KUL katıldılar. ARI- OGLU'nun önemli teknik verilerle destekleyerek dirayetli bir biçimde hakim olduğu panelde konuşmacılar, Zonguldak Havzası'nın sorunları ve çözüm önerilerini dile getirdiler. Havza'nın içinde bulunduğu durumdan kurtulması, üretimin artırılması için yatırımların yapılması, iyi bir iş organizasyonu gibi somut önerilerde bulundular. Taşkömürünün stratejik bir maden olduğu, ihtiyacın sadece ithalat yoluyla karşılanmasının ileride büyük sorunlar yaratabileceği dile getirildi.

Zonguldak'ta alt yapı yatırımlarının yapılması ile yeni iş alanlarının oluşturulması önerileri dile getirilirken, Zonguldak Havzası'nın içinde bulunduğu bu durumun nedeninin yılların ihmali olduğu ve bu durumdan biran önce kurtarılıp rantabl bir Havza yaratılması konusunda görüş birliği oluştu.

Oda Başkanımız Asım KUTLUATA panelde KİT'lerin neden bu duruma geldiğini anlattı. Demir çelik üretimi için taşkömürüne ihtiyacı olduğunu, Zonguldak'ta rezerv bulunduğunu ancak ekonomik olarak çıkarılmadığını, teknik kadroların oluşturacağı raporlar doğrultusunda gerekli yatırımlar ve iş organizasyonu yapılarak bu sıkıntılı durumdan çıkılabileceğini belirtti.

Havza'nın yeniden yapılması gerektiğini, poliükacıkların detay işlerle değil, Havzanın ihtiyacı olan yatırımların yapılması için iç ve dış kaynakların bulunması konularında yardımcı olmaları gerektiğini söyledi.

Havza ile ilgili bir komisyon kurulması bu komisyonda TTK, Genel Maden İşçileri Sen-

dikası, Üniversiteler ve Maden Mühendisleri Odasının yer alması ve oluşturulacak raporun hayata geçirilmesi ile çalışanların örgütleri vasıtasıyla yönetime katılmaları halinde, darboğazdan daha rahat çıkılabileceğini ve Maden Mühendisleri Odası olarak her türlü desteği vermeye hazır olduğunu tüm Havza çalışanlarının da bu anlayış etrafında birleşeceği inancını ifade ederek, sözlerini son verdi.

Kongre boyunca açık bulunan "Maden Makinaları ve Donanımı" sergisi delegeler ve Zonguldaklılar tarafından ilgi ile izlendi.

1928 yılında Zonguldak'ta doğan TKİ'nin Sanat Okulu'ndan mezuniyetiyle birlikte Zonguldak ocaklarında elektrikçi olarak çalışırken hastalanan, 1952'den itibaren yurt içi ve yurt dışında karikatürleri yayınlanan ve çeşitli ödüller alan Burhan Solukçu'nun anısına 12 yıl aradan sonra yeniden "K-ÖMÜR" başlığıyla açılan karikatür sergisinde Ohannes ŞAŞKAL ve Bülent KARTOĞ-

LU'nun imzası vardı.

Karikatür Sergisinin basına tanıtımını yapan açıklamanın sonunda, 1978'de yaşama veda eden Burhan SOLUKÇU, ölmeye önce duygularını Rifat ILGAZ'a hitaben yazdığı şu betikte ifade ediyordu: "Ölecek misin? Ya bir meydanda öl/ Ya da bir dağ başında kavgan için/ Böyle yataкта miskince ölme..."

Karikatür sergisi ile birlikte, İFSAK üyesi Faruk AKBAŞ, İbrahim AKYÜREK, Celal DENİZ, Şirin KÜÇÜKTARAK, Hatice TUNCER, Sevil ÜZREK ve Zonguldak Fotoğraf Grubu üyesi Birol ÜZMEZ'in "MADENCİ" başlıklı sergisi ile AF-SAD üyesi Emine KART'ın "EMEĞİ, GREVİ, YÜRÜYÜŞÜYLE MADEN İŞÇİSİ" adlı fotoğraf sergileri de kongre süresince ilgiyle izlendi,

8 Mayıs 1992 Cuma günü sona eren kongrede kömür madenciliğinin sorunları dile getirilerek çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Bu görüş ve önerilerin hayata geçirileceği inancındayız.

İkinci Uluslararası Madenlerde Mekanizasyon ve Otomasyon Sempozyumu 1993 Haziranı'nda İsvetçe Toplanıyor.

İlk olarak ABD'nin Maden Dairesi ile Colorado School of Mines tarafından ortaklaşa organize edilerek Colorado'nun Golden şehrinde toplanan "Madenlerde Mekanizasyon ve Otomasyon" konusundaki uluslararası sempozyumun ikincisi, 1993 yılının 7-10 Haziran günlerinde İsvetçe'nin Luleå şehrinde yapılacaktır.

Sempozyumda, madden ocaklarının mekanizasyonu ve otomasyonu alanında kaydedilen yeni gelişmeler ile karşılaşılan sorunların çözümleri tartışılacak ve yeraltı ocakları ile açık işletmelerin mekanizasyon ve otomasyonunu ilgilendiren hemen hemen her konu ele alınacaktır.

İrtibat Adresi:

Lena Karbin, CEN TEK, Luleå University of Technology
951 87 Luleå - İSVEÇ
Tif: 46.920 917 75 • Telfx: 46. 920 990 20

MADENCİLİK YASASI VE MADENCİLİĞİMİZ ÜZERİNE

Ülke madenciliğinin — mevzuatın öngördüğü biçimde uygulanıp uygulanmadığının, ciddi ve etkin bir mekanizma aracılığıyla, denetlenmesi suretiyle— yönlendirilmesi gibi tarihi bir misyon üstlendiği halde, eski meslektaşlarımızın tabiriyle "...bütün mesaisi imtiyaz işlerinin tedvirine inhisar eden" ve bugünkü piyasa tabiriyle de "...sabah akşam ruhsat kesmekten başka bir iş yapmayan" Teşkilat'ın adam gibi teşkilatlanması gerçekleştirilmeksizin, hiçbir sorunumuzun kalıcı ve köklü bir çözüme kavuşamayacağı Sektör'ün bütün mensuplarınca üzerinde mutabakata varılmış bir hususdur. Yukarıdaki manşetin devamı da konuya, salt "mevzuat tetkiki" kapsamında değil, "kırk yıllık işiğün nasıl sağaltılacağı" bağlamında yaklaşmaktadır. Hepinizin bildiği olaylar nedeniyle. Bültenimizin içeriği yılın ilk aylarında aniden yoğunlaşarak aciliyet kazandı; ayrıca, aşağıdaki yazının kapsamı da lâıyk olduğu ölçekte örölüp işlendiği için, ortaya oldukça uzun soluklu bir inceleme çıktı; dolayısıyla, biz de yazıyı tefrika halinde yayınlamak zorunda kaldık. Mukaddime Faslı'nı fazla uzatmadan, okuyucuları Sayın Kayadelen'in — politikacıları eni konu haşlayan ve kendimize de ince ince dürten — sarkastik üslubu ile baş başa bırakıyoruz.

MADENCİLİK BÜLTENİ

Mehmet KAYADELEN
Maden Mühendisi

"Herkesin bu ülkede olup bitenlere karışması lazım. Bu ülkenin insanları ne kadar hür olma-ya talipirse o kadar hür olacaklardır. Vatandaş isteyecek. Yok, ben bu kadarını istemiyorum diyen de istediği kadar hür olacak. Yalnız bir şey yaparsam tepki istiyorum..."

Bu sözler Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in 16 Nisan 1992 günü TRT 1'in saat 20.00'deki Ana Haber Bülteninde kendi sesiyle verilen ve ertesi günü gazetelerde yer alan sözleri. Alışıla gelmiş şey mi? Bir başbakan, hele Türkiye'de bir başbakan, toplumu olan bitene karışmaya, daha fazla özgürlük ve hak istemeye davet ediyor. Bu durumda artık bize de düşün;

"Yüksek dağlar serin olur
üşünür,

Büyüklerimiz/amirlerimiz
bizden iyi düşünür"

tekerlemesinde ifadesini bulan ilke-mizi bir yana bırakıp, son zamanlarda çok sık yinelenen ve içten olmaması için görünürde hiç bir neden olmayan bu davete madenciler olarak icabet etmek ve aslında üzerimize hiç vazife olmayan (!) bir "olup bitene karışmak" üzere Maden Yasasına ilişkin tartışmalara dahil olmaktır.

POSTACI KAPIYI KAÇ KEZ ÇALAR?

Madencinin müzmin derdi olan, bir türlü gelişemeyen madenciliğimizin adeta sorumlusu olarak gösterilen Maden Yasası şu günlerde yeniden tartışılıyor. Yürürlükte kaldığı 30 yılda sürekli eleştirilen 6309 sayılı Yasadan sonra yürürlüğe giren ve hazırlayanlaran büyük ümitlerle lanse ettikleri 3213 sayılı Yasa da, kimine göre zaten ölü doğmuştu. Nitekim, Yasaya ilişkin değişiklik taslağı önceki hükümet döneminde hazırlandı; tartışmaya bile açıldı; fakat, emir büyük yerden gelince bu değişiklikler yapılamadı.

Öğrenildiğine göre, kurulduğunda, bir dizi sorun gibi, spastik Maden Yasasını da kucağında blan bugünkü hükümet, "çivisi çıkmış olan" Devleti yeniden yapılandırmak düşüncesi ile birçok yasada olduğu gibi, Maden Yasasında da değişiklik ya da gerekirse yeniden hazırlama girişimlerini başlatmıştır.

Şimdi, Türkiye için, Türkiye'deki madenciler (defineciler değil) için, bu sektörde ciddi bir şeyler yapmak isteyenler için, bu sektörden geçimini sağlayanlar için, yeni bir fırsat doğmuştur. Yıllar sonra yakalanan bu fırsat kaçırılmamalıdır. Ters durumda Türkiye madenciliği uzunca bir süre daha yerinde sayar. Daha doğrusu yerinde bile sayamaz, geriye gider.

Öte yandan, 3213 sayılı Yasa, hazırlanma süreci açısından da eleştirilmişti. Yasanın dar bir kadro tarafından, adeta kapalı kapılar ardında hazırlandığı, yeterince tartışılmadan yasalaştığı söylenmiş; yeni bir yasanın, tüm kesimleri temsil edecek bir kurulca hazırlanması ve madencilik kamuoyunda tartışıldıktan sonra yasalaşması talep edilmişti. Şimdilerde uygulanacak yöntemin bu talepleri ne ölçüde karşılayacağı, demokratik ve katılımlı bir sürecin ne ölçüde yaşanacağı bilinmiyor. Ama bilineni şu: şimdi top madencilerde. Bu sürece katkısı olabilecek herkese düşen görev, gerekirse aceleye de getirmeden, kusursuz bir yasanın hazırlanabilmesi için gereken çabayı harcamaktır.

Aslında, düşüncelerin yalnızca yasa ile sınırlanmaması daha doğru olacaktır. Kişiler arasındaki ya da kişiler ile Devlet arasındaki ihtilafların en aza indirilebilmesi, işlemlerin daha kolay yürüebilmesinin sağlanması elbette çok önemlidir. Ancak yakalanan bu fırsatı yalnızca bunlar için kullanmak yanlış olacaktır. Bu nedenle yakalanan bu fırsatta amaç, madenciliğimize yeni bir biçim vermek olarak tanımlanmalı ve Yasanın bütünleyicisi olan yönetmelikler ile bunların uygulayıcısı örgüt de sorunun can damarını oluşturmaktadır. Bundan 20 yıl önce yine böylesi tartışmaların yoğunluk

kazandığı bir dönemde Sayın Kadri Yersel ve Sayın Murat Turan'ın dedikleri gibi (*) "İyi bir örgüt ile, en yetersiz kanunlardan bile iyi sonuçlar alınabileceği, ama yetersiz bir örgütle en iyi kanun ve düzenden dahi iyi sonuçlar alınamayacağı" unutulmamalıdır.

Bütün bunlar için, öncelikle, Türkiye'de nasıl bir madencilik olmasının gerektiğinin tanımlanması, olması gereken madencilik düzeninin çerçevesinin çizilmesi gerekir. Ancak yapılacak önermeler, bugünkü çarpık işleyiş ya da bu işleyişteki kusurlu öğelerin şimdiki hallerini esas almamalıdır. Yada, önermelere karşı çıkılırken, var olan yozlaştırılmış insan malzemesi, çarpık işleyiş ya da çürümüş organizasyonların ardına sığınmamalıdır. Önce doğru hedefler belirlenmeli, daha sonra bu hedeflere ulaşmanın yolları aranmalıdır. Yasa, elbette bugünkü verilerden yola çıkılarak hazırlanma durumundadır; ancak, yalnızca bugünkü darboğazları aşma amacını taşımamalı, geleceğin gereksinimlerine de yanıt vermeyi hedeflemelidir. Bu nedenle olması gereken madencilik düzeninin çerçevesi çizilmeye çalışılırken, belirtileri bugünlerde görünen ve geçmiştekinden çok farklı olacağı bilinen ulusal ve uluslararası plandaki ekonomik, teknik, -teknolojik, ticari, toplumsal yapı ve ilişkiler dikkate alınmalıdır. Yoksa kısa zamanda yeni bir tartışma ve ardından yeni bir yasa kaçınılmazdır.

Yeni yasa hazırlıklarının sürdürüldüğü değişik kurum ve kuruluşlardaki tüm çalışma gruplarında bütün bunların dikkate alındığına inanılmakla birlikte, bu çalışmalara belki bir katkısı olur inancıyla, bu görüşlerin sunulmasında bir sakınca görülmemektedir.

ÖNCE ADI;
MADEN YASASI MI?
MADENCİLİK YASASI MI?

İşe, Yasanın adından başlamak doğru olacaktır.

"Maden Yasası"

Nedir "maden"?

Biliyoruz ki, mecazî anlamları bir yana bırakılacak olursa, "maden" sözcüğünün sözlüklerde geçen şu üç anlamı var:

1. Metal,
2. Maden ocağı ya da maden işletmesi,
3. Ekonomik yönden değer taşıyan mineral.

Peki, Maden Yasası bunlardan hangisine ilişkin kuralları düzenliyor?

- "Metal"e ilişkin kuralları mı?
- "Maden ocağı ya da maden işletmesine ilişkin kuralları mı?
- "Ekonomik yönden değer taşıyan mineral (ler)"e ilişkin kuralları mı?

Tabii ki bunlardan hiç biri değil Maden Yasası ile kastedilen. Burada amaçlanan, yeraltındaki ekonomik yönden değer taşıyan minerallerin (madenlerin) araştırılması ve işletilmesi ile ilgili kurallar bütün. Yani madencilik ilişkili kurallar bütünü. Yani, Madencilik Yasası.

Eğer öyle ise, biz neden Maden Yasası diyoruz?

Sektörün adını tanımlarken, madencilik sektörü diyoruz; maden sektörü demiyoruz. Ama nedense maden mühendisi, Maden Dairesi, maden fakültesi diyoruz; madencilik mühendisi, Madencilik Dairesi, madencilik fakültesi demiyoruz.

Neden?

Hazırlanacak yasaya Madencilik Yasası (ve ilgili örgüte de Madencilik Genel Müdürlüğü) dememiz için, hiç değilse bu konuyu sorgulamamız, tartışmamamız için geçerli bir nedenimiz var mı?

NASIL BİR MADENCİLİK?

Madencilik, sanayi sektörünün, o da ekonominin bir alt kümesi olduğundan, bunlardan soyutlanmadan ele alınmalıdır. O halde, gelecek dönemde geçerli olacak madencilik tanımlayabilmek için önce—kolay olmamakla birlikte—geleceğin ekonomi politikalarının ipuçlarının yakalanabilmesi gerekmektedir. Bu konuda araştırmacı-

yazar Mustafa Sönmez özetle şöyle diyor (**) Son 10-12 yılda Türkiye dünya ile daha çok bütünleşti. Bu bütünleşme dış ticaret hacminde, dış borçlanmada, yabancı sermaye girişinde ve kambiyo rejiminde gözlenebilmekte. Görünürde kimse bu entegrasyon sürecini yavaşlatmaktan yana değil; herkes dünya ile daha çok kucaklaşmaktan yana, herkes "globalleşme" isteklisi. Farklılık yöntemlerde, kullanılan araçlarda, taktiklerde. Öte yandan Türkiye, önüne koyduğu ihracat hedeflerine ulaşmak istiyorsa, daha çok sanayi mali üretmek, onun için de yatırım yapmak zorunda. Ve % 60'larda ısrarlı hale gelen enflasyonun ana kaynağı olarak gösterilen "kamu finansman açığı" Tnı kapatmanın yolu — harcamalar daha fazla kısıllanacağına göre— vergi gelirlerini artırmaktır. Yani 80'li yıllarda "out" (demode) olan sanayi ve vergi, 90'lı yıllarda "in" (moda) olacak. İktidarın her iki kanadının seçim öncesi ve sonrası söylediklerini de anımsadıkça, bu değerlendirmelere katılmamak mümkün değil. Buna göre, önümüzdeki dönemde devletin sanayiye yatırımı özendirceğini, ancak eski korumacılık anlayışının gelecekte pek görülmeceğini; dünya ekonomisi ile bütünleşmenin gereği/sonucu, yerli sanayinin dış rekabete açılacağını söylemek ve buradan şu iki sonucu çıkarmak mümkün müdür?

1) Sanayileşme hız kazanacağına göre, hammaddesi mineral olan sanayilerin girdisini karşılama zorunluluğu, madencilik sektörü ürünleri olan talebi artıracaktır.

2) Bu talebin yurt içinden karşılanması için iktidarların, madencilerimizi geçici bir süre için dé olsa kollamaya pek istekli olmamaları halinde, yakın geçmişe değin, tüm sanayimiz gibi adeta kadife kutular içinde korunan ve bunun hep böyle gideceğini sanarak kendisine bir çeki düzen vermeyen/ vermesi sağlanamayan ve dış rekabete hazırlıksız yakalanınca da ayakta duramayan

(*) Madencilikimizde Reform Sorunu, TMMOB- MMO, 1973, ANKARA
(**) Cumhuriyet, (20.4.1992)

madenciliğimizin varlığını sürdürülebilmesi, ancak dış piyasa ile rekabet edebilmesi durumunda mümkün olabilecektir...

Bu durumda, benzetme uygun düşerse, bugüne değin kasaba çayırında karakucak idare eden madenciliğimiz, orta ve uzun vadede, uluslararası minderde greko-romen stilde güreşmek zorunda bırakılacaktır. Ve gelişmeler tahmin edildiği gibi olur da madenciliğimiz yapısal dönüşümünü sağlayamaz ise, ya madenciliğimiz yok olacak, ya da madencilerimiz.

Tabii, bu argümana, Türkiye mineral varlığının henüz yeterince ortaya çıkarılmadığı, dolayısıyla, Türkiye madenciliğinin keşfedilmeyi beklediği, bunu bibilerinin mutlaka yapacağı ve dolayısıyla Türkiye'de madenciliğin yok olmasının söz konusu olamayacağı; bu nedenle madencilik sektörüne birazcık omuz vermek ile büyük bir potansiyelin harekete geçirileceği; uygulamada birbir yolu bulunan korumacılığın tarihe karışacağı görüşünü de fazla abartmamak gerektiği, çünkü iktidarların yerel sermayeyi hepten yok saymasının kolay olmadığı; korumacılığa karşı mücadelenin şampiyonu ülkelerin bile kendi sanayilerini, kendi çıkar gruplarını korudukları; madenciliğin böylesine kendi haline bırakıldığı son yıllarda bile sanayimizin büyük çoğunluğunun %60-70'lere varan oranlarda korunduğu gibi haksız olmayan gerekçelerle itiraz edilebilir. Ancak yine de bütün bunlar yaklaşımın özünü değiştirmez.

Buradan hareketle Türkiye'de gelecekte uygulanacak maden işletmeciliğinin her halükarda olabildiğince çağdaş ve rasyonel olmak durumunda olduğu söylenebilir. Rasyonellik; kamu, maden işletmecisi, çalışanlar ve doğal çevre (ya da doğal çevre koruyucuları) gibi konuya taraf olanlara göre değişebildiğinden, bütün bunları gözeten bir optimum bileşke olarak algılanmalı, ve bu bileşkenin bileşenleri de şunlar olmalıdır:

- Günün teknik, teknolojik ve ekonomik koşullarında maden olarak nitelenebilecek mineralin, deyim yerindeyse, bir gramı bile yer altında bir-

rakılmamalı ya da atık olarak atılmamalıdır. Ve bu, statik bir yaklaşım olarak görülüp, işletme izinin alındığı günlerde bir kez yapılacak bir planlama ile geçiştirilmemeli, işletmenin ömrü boyunca sürekli revize edilecek dinamik bir işleyiş olmalıdır. Bu işleyiş, yalnızca işletcinin kârını en çoklaştıracak (maksimize edeceği) için değil, ondan daha önemlisi, kamu yararı gereği nede niyle yapılmalıdır. Çünkü burada maden işletmeciliğinin ekonominin diğer sektörlerinden ayrılan tarafı ön plana çıkmaktadır. Bir tarım işletmesinde, bir hizmet sektöründe ya da imalat sanayiinde işletmeci; ürünün türünü, miktarını, kalitesini ve üretim programını belirlemede özgür davranabilir; liberal ekonomide, kendisini bağlayan herhangi bir anlaşması yoksa, kimse ona bir şeyi dayatamaz. Ancak, kamusal bir potansiyel zenginliği harekete geçirme iznini belirli koşullarla almış — ve bu koşulları, ilgili daireye verdiği ve bir anlamda "niyet mektubu" şeklinde olan yapılabirlik raporunda belirtmiş— olan maden işletmeci, aynı özgürlüğe sahip değildir. İşletmeci bir kamu kuruluşu da olsa, bir özel kuruluş da olsa, kurula uymak durumundadır.

- Çağdaş anlamda maden işletmeciliği, arama ve geliştirme- tesis dönemlerinde diğer sektörlerle göre çok daha büyük miktarda parasal harcamaları ve kendine özgü teknik bilgileri gerektiren, riski fazla bir sanayi dalıdır. Ve üretime konu olan varlıklar kamusal nitelik taşıyan, yüz milyonlarca yılda oluşmuş, dolayısıyla da yapılacak hatanın bedeli oldukça yüksek olan varlıklar olduğundan, maden işletmeciliği herkesin harcı değildir; herkesin doğuştan kazandığı bir hak da olmamalıdır. Ve istemleri değerlendirmek durumunda olan dairenin, kamu adına hareket edenlerin de bu ilkelerden taviz verme hakkı yoktur. Bu nedenle ilgili daire daha işin başında, yeterli niteliklere sahip olmayanları ayıklamak üzere seçmeci (selektif) bir tutum izlemelidir.

- Maden işletmeleri işçi sağlığı ve iş güvenliğinde ILO normlarına uyulmalıdır.

- Madenlerde çalışanların (mühendisler dahil) ekonomik, demokratik hakları güvence altına alınmalı ve diğer iş kolları ile birlikte geliştirilmelidir.

- Maden işletmelerinin çevreye olan olumsuz etkisi mümkün olan en alt düzeye indirilmelidir. Bu ilke, madenin arama ve işletme döneminde olduğu gibi, madenin terk döneminde de gözetilmelidir. (Ancak burada şunu da vurgulamakta yarar var: son zamanlarda bilerek ya da bilmeyerek yaratılmak istenen ve nerede ise doğaya kazma vurmaya yasaklayan, işi bir fetişizme kadar vardırıran sakat bir çevre koruma anlayışında madenciliğin esamisi okunamayacağından, burada kastedilen bütünüyle farklı şeydir.)

- Madenciliğe yatırım yapılmasını sağlamanın yolları bulunmalıdır. Bunun için, madencilik sektöründe önemli payı olan KİT'ler, özerk yapıya kavuşturularak eli kolu bağlı olmaktan kurtarılmalı, ve çok daha risksiz, alt yapısı gelişmiş ve Devletin açık desteği olan sektörler dururken madenciliğe itibar etmeyen sermayenin madenciliğe yatırım yapmasını özendirme amacıyla, bu sektöre finansman, danışmanlık, altyapı, eğitim, vergi kolaylığı vb gibi konularda— en azından geçiş süresi için ve diğer sektörlerle rekabet edebilecek düzeyde— devletin yoğun desteği sağlanmalıdır.

Bütün bunlar elbette bilinen ve zamanında iyi niyetle hazırlandığından kuşku duyulmayan halihazırda ki yönetmelikte, eksiği ile de olsa, yanlışı ile de olsa öngörülen doğrulardır. Bu nedenle burada söylenenlerin yeni bir şey olmadığı öne sürülebilir. Ancak, uygulamanın bir yasa savma, bir formaliteyi yerine getirme olmadığı söylenebilir mi? Ve sonuçta uygulamada, örneğin fennî nezaretçisinin ücretini vermekten aciz kişilerin bir kaç milyarlık yatırımı öngören projelerine; ya da güzelim doğa harikası mermerlerin yarısından fazlasını ziyan etmeyi baştan kabul eden yöntemleri esas alan projelere ruhsat verilmesi gibi hiç bir ikna edici açıklaması olmayan kara mizah örnekleri ortaya çıkmaktadır. (Devamı Gelecek Sayıda)

HAVA KİRLİLİĞİ İLE KÖMÜRÜN İLİŞKİSİ VE BİR SOMUT ÇÖZÜM ÖNERİSİ

Orhan Baykara / Maden Mühendisi

Dr. Ömür Gürkan / Maden Mühendisi

Hangi sorun veya konu ele alınırsa alınsın, olaya tek bir açıdan yaklaşmanın sakıncalı olabileceği ve kişiyi yanlış noktalara yönlendirebileceği artık bilinmektedir. Örnekleme gerekirse, hava kirliliği, kalitesiz kömür ve devlet sacayağından oluşan sorunları, somut bir olaydan yola çıkarak ele almak yararlı ve açıklayıcı olacaktır.

Örneğimize İzmir'in bir akşam üzeri kesitine bakarak başlayabiliriz. Saat 18.00'den sonra İzmir'den Karşıyaka'ya giderken Bayraklı'dan geçmek, gerçekten bir sıkıntı ve üzüntü kaynağı olmaktadır. Solumakta güçlük çekilmekte ve insanın genzi yanmaktadır. Araştırıldığında, oluşan hava kirliliğinin nedeninin, kül ve S içeriği yüksek olan ve sakıncasızca yakılabilecek temiz kömürlerin yaklaşık 1/4'i fiyatına alıcı bulabilen türden kömürlerin yakılmasından kaynaklandığı görülecektir. Bunlardan bazılarının termik santrallarda yakılmak üzere üretildiği de kolayca öğrenilebilir. Oysa ki, hava kirliliği yaratan bir kömürün serbest satışa sunulması hava kirliliğini önleme çabaları ile ters düşmektedir. Hele, havayı temizleme çabalarını sürdüren devletin, havayı kirlüten kömürün serbest satışını yapması ise çelişkinin en çarpıcı yönüdür. "Niçin serbest satış olmuştur?" diye sorulduğunda verilen cevap genelde şöyledir:

"Biz şu anda yaklaşık 70 Mt/yıl üretim kapasitesine sahibiz. Bu kapasite, TEK'na ait termik santralların ihtiyacına uygun olarak ulaştık. TEK'nun ihtiyacı hesaplanırken santralların yılda 6.500 veya 5.000 saat çalışacağı düşünülmüştü; ancak, bazı yıllar çalışma saati 4.000'i bile bulamamış ve inşaatına henüz başlanmış veya başlanmamış santralların kurulu güçleri, kısa dönemde hizmete alınacağı varsayılarak hesaplamıştır. Proje değerlerine göre TEK'nca tutarlı bir kömür talebi yapılamamasının yanısıra, santralların çalışmaları da herhangi bir ekonomik modele dayanmamaktadır. Üretim maliyetleri düşük olan bazı santrallar, üretimlerini maksimum seviyeye ve maliyet önceliklerine göre planlamaktadır; bunların en tipik örneği Ambarlı Santralı'dır. Sonuçta, her zaman için artık kapasite, üretim fazlası ve önemli miktarlarda yıllık stok devirleri olmaktadır. Durum böyle olunca da, zaten fizibilite çalışmalarında öngörüldüğü üzere, termik santrallara kömür veren işletmeler üretimlerinin %10'unu teshin amacıyla yakın çevreye satabilmektedir."

TEK ise, planlanan ve belli bir termine bağlanan santralların inşaat ve kuruluşlarındaki gecikmelerin kendi dışındaki durumlardan kaynaklandığını ve ülkenin enerji ihtiyacını karşılayabilmek için —sürekli yeni yatırım yapma zorunluluğundan dolayı, maliyetleri aşağı çekebilmek ve giderleri azaltmak amacıyla— hidroelektrik santrallara ağırlık vererek çalışmayı tercih ettiğini bildirmektedir.

Bu durum karşısında, vatandaş, ısınabilmek amacıyla en ucuz bulabildiği ve ancak termik santrallarda yakılabilecek kalitedeki kömürü satın alarak, hava kirliliğinin artmasına neden olmaktadır. Yerel yönetimler de bu

işleyişi engeleyememektedirler. Nedenleri ise ticaret serbestisi ile zabıta tedbirlerinin uygulanmasındaki zorluklardan kaynaklanmaktadır. Hal böyle olunca, bu tür kömürlerin şehir içindeki kullanımı zaman içinde yaygınlaşmakta ve hava kirliliği yoğun bir şekilde artmaktadır. Yaygınlaşma o derece gelişmiştir ki, yakın çevrenin ısınması için ayrılan kömür en az 300 km uzağa sevkedilmekte; o yörelerde belli bir pazar payı oluşmakta ve yıllık sevkiyat miktarı talebe göre daha da artabilmektedir. Yerel yönetimler, oluşan bu duruma kesin ve kestirme çözüm aradıklarında ise, nedense, akıllarına doğalgaz ve ithal kömürden başka çözüm gelmemektedir. Devletin bu çelişik uygulaması, ithal kömürü özellikle özendirici bir davranış gibi görülmektedir.

İthal kömürün neler getirdiği ve neler götürdüğü artık öğrenilmeye başlanmıştır. Devletin kendisi bile bu durumdan şikayetçidir. Denetimsiz olarak yapılan dumping görünümündeki ithalat sonucunda, yerli üreticilerin ilerde düzeltilmesi mümkün olmayacak bir duruma düşebileceği ve **serbest rekabet ortamı beklenirken, hak-sız rekabet ortamının yaratıldığı ifade edilmektedir**. Zorunlu olmayan bir ithalatın zorlanması çelişkiler zincirine yeni bir halka daha eklemektedir; çünkü, yapılan ithalatı karşılayacak yerli kaynak ve imkânların mevcudiyeti de üreticiler ve akademisyenlerce ifade edilmektedir.

Görüleceği üzere, oluşan her bir durumda devlete görmekteyiz. Doğrudan da olsa, dolaylı da olsa, devletin müdahalesi, etkisi ve görüntüsü algılanmaktadır.

Vatandaş, "Ben hava kirliliği istemiyorum; ben kaliteli kömürle ısınmak istiyorum. Bunları isterken memleketimin menfaatlerinin korunmasını da istiyorum." diye devlete talepte bulunsa, alacağı cevap ne olacaktır? Cevabın ne olacağını kestiremiyoruz; ancak, ne olması gerektiği yolunda bir tahminimiz olabilir.

Bu cevap iki satırlık bir cevap olmamalıdır. Bu cevap, ülkenin enerji ihtiyacı ve kömür madenciliği ile ilgili önlemlerin, uzun dönemi kapsayan master planlar çerçevesinde ele alındığını belirtebilmen ve tüm tarafları gözetken kalıcı bir madencilik politikasının tesbiti yolunda somut adımlar atıldığını müjdeleyebilmelidir. Bize göre, bu somut adımların ilki ve en kolayı, hava kirlitici türden kömürlerin (özellikle, termik santralları besleyen işletmelerden çıkartılanların) yakın çevre dışına yapılan serbest satışının devletçe durdurulmasıdır. Bu, devlet için sorun teşkil etmeyecek kadar az bir miktardır. Şöyle ki, termik santrala verilen 7 Mt'un üzerindeki kömürün yanında, serbest satışa ayrılan 0,3 Mt kömürün devlete getireceği külfet önemsenecek kadardır. Çünkü, devlet gerek gördüğünde, program üretimini yılın birinci yarısı içinde 4 Mt kadar azaltabilmektedir. Buna karşın, 0,3 Mt kömürle ısınan en az 100.000 hanenin yaratacağı hava kirliliği ile bundan etkilenen 500.000 kişi ve sonuçta ortaya çıkabilecek başka sorunlar hakkında ayrı bir yoruma gerek yoktur.

En etkili çözüm yolu kirliliği kaynağında gidermek olmalıdır. Fransa Çevre Bakanlığı'nın uygulamalarında, bu yöntemin temel prensip olarak benimsendiği ifade edilmektedir.

TMMOB MADEN Mİ 33. DÖNEM ÇALI

907/ yıllar tüm Dünya'da ve Türkiye'de çok önemli değişimlerin yaşandığı ve yaşanmaya devam edileceği yıllar olacak. Siyasi, ekonomik ve sosyal değişimlerin beklenmedik ve çok süratli olduğu bir ortamda TMMOB ve Odaların da bu değişimlerden etkilenmesi doğaldır. Son 12 yıldır ülkemizde uygulanan ekonomik sistemin (Liberal Ekonomi) sonunda mühendisler olarak giderek artan sorunlarla karşı karşıyayız. KİT'lerin özelleştirilmesi, yeni Maden Kanunu, sendikalaşma, demokratikleşme, katılımcılık önümüzdeki günlerde gündemimizi işgal edecek sorunların parçaları. Odamızın yıllardır oluşturduğu çalışma programının çatısını muhafaza ederek acil sorunları ön plana çıkaran çalışma yöntemleri üzerinde daha çok duran bir program hazırladık.

Ülkemizde yeni bir iktidar var. Sloganları da katılımcılık ve demokrasi. Biz Odalar olarak yıllardır bunları savunduk. Tam bu noktada değişimleri de göz ardı etmeden bir değerlendirme yapmamız gerekiyor. 90'lı yılların Odası nasıl olmalı, nasıl işlemeli, ne tür işler yapmalı? >

Oda işleyişinde yapılacak ilk iş demokratikliğin, katılımcılığın ve şeffaflığın daha da artırılarak hayata geçirilmesidir. Önümüzdeki acil sorunlar en geniş üye kitlesiyle tartışılmalı, karar oluşturulmasına mümkün olduğunca çok üye katılmalıdır. Alınan kararlar anında temsilcilikler aracılığıyla üyelere duyurulmalıdır. Odanın mutad etkinlikleri de (kongre, bayram, dergi, bülten) yeniden gözden geçirilmelidir. Bunun ilk örneği yayın ve eğitim konusunda Ankara'da eğitim ve yayına ilgisi olan üyelerimizin katılımıyla yapılan toplantıdır. Oda yayınları, kongreler ve eğitim enine boyuna tartışılmıştır,

Yayın Kurulu bu tartışmaların sonucuna göre oluşturulmaktadır. Bu tartışmalar İzmir ve İstanbul'da da yapılacaktır.

Odamızda en çok eksikliği hissedilen konuların başında iletişim gelmektedir. İletişimde önemli bir yeri olan Bülten de yeniden gözden geçirilecektir. İşyeri toplantılarındaki eleştiriler gözönüne alınarak, Madencilik Bülteni daha çok haber ağırlıklı olacak, üyeler arası iletişimde gerçekten önemli bir rol oynayacaktır. Üyelerimizden meslekle ilgili, kendileriyle ilgili, yaşamla ilgili herşeyi yazmalarını, mümkünse fotoğraflarla birlikte yollamalarını istiyoruz. Bülten için yazılan herşey Bülten Kurulu'nca incelenip, yanıtlanacaktır. Bültenin çok sesli olmasını istiyoruz. Her konuda düşüncelerinizi yazmanızı bekliyoruz.

Ankara'da ya da işyerlerinde yapılan herhangi bir etkinlik, bir basın açıklaması bir iki sayfa da olsa, fax ile, APS ile mutlaka temsilciliklere ulaştırılacak, üyeler haberdar edilecektir.

Oda da bir veri bankası oluşturma çalışmalarına başladı. Belli bir süre sonra Odamız bir çok konuda üyelerimizi daha iyi bilgilendirecektir.

Hazırlanmış olduğumuz programın mükemmel olmadığını biliyoruz. Amacımız en geniş katılımı üyelerimize ve mesleğimize yönelik çalışmalar yapmak. Bu konuda bizi yalnız bırakırsanız çok şeyler yapamayız. Defalarca yapacağımız üye toplantılarıyla işyerlerine geleceğiz. En küçük sorununuzu dahi bize ulaştırın, çözümü hep birlikte bulacağız.

Daha etkin daha kitlesel, daha güçlü, gündemi izlemeyen, müdahale eden, gündemi belirleyen ve sorunları çözebilecek bir Oda istiyorsak hep beraber çalışmalıyız. Biz Yönetim Kurulu olarak, tüm üyelerimizin istedikleri her konuda çalışabilecekleri platformları açacağız. Bu platformları kullanalım. Oda çalışmalarına katkı koyalım. 90'lı yıllarda Odamızın arzu ettiğimiz yere geleceğini biliyoruz.

Saygılarımızla.

YÖNETİM KURULU

1. ÖRGÜTLENME

örgütlenmesini üst düzeye çıkarmış bir kitle örgütünün bir baskı grubu oluşturması, sözünü dinletebilmesi ve gelişen-değişen süreçlere müdahale edebilmesi çok daha kolay ve başarılı olacaktır.

Önümüzdeki yeni dönemde, Odamız'ın örgütlenmesi çalışma programımızın ilk maddesini oluşturmaktadır. Özellikle, üye sayımızın pek yakında 5000'i aşacağı ve bu durumda da şube altyapısı oluşturma çalışmalarına da şimdiden başlanması gerektiği göz önüne alınırsa, örgütlenmenin ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır.

Bu bağlamda örgütlenmeyi;

A. İşyeri bazında

B. İl ve Bölge bazında

oluşturmak gerekmektedir.

1.1. İşyeri Temsilcilikleri

Bu dönem içerisinde ülke çapında tüm işyerleri tespit edilmeye çalışılacak, mümkün olan en yüksek sayıdaki işyeri temsilcilikleri oluşturulacaktır. İşyeri temsilciliklerinin etkinlikleri aşağıdaki gibi olacaktır:

ÜHENDİSLERİ ODASI

SMA PROGRAMI

- Oda ve işyeri arasındaki iletişimi devamlı kılmak,
- İşyerindeki sorunları üyelerle birlikte tartışmak, belirlemek ve çözüm yollarını araştırmak,
- Sorunları ve çözüm önerilerini içeren raporları Oda'ya iletmek, programlar yapmak, hayata geçirmek için uğraş vermek,
- Sosyal, kültürel ve mesleki etkinliklerde bulunmak,

1.2. İl ve Bölge Temsilcilikleri

Bu dönem içerisinde tüm yurt çapında coğrafi koşullar ve üye yoğunlukları göz önüne alınarak bölge ve il temsilcilikleri oluşturulmasına çalışılacaktır. Bu çalışma aynı zamanda şube altyapısını oluşturacak şekilde düzenlenecektir. İl ve bölge temsilciliklerinin yapabileceği etkinlikler aşağıda verilmiştir:

- Şube nüvesini oluşturacak çalışmalarda bulunmak,
- Özellikle TMMOB-İKK'da etkin görevler almak, çalışmalara hazırlamak, itici işler üstlenmek,
- Bünyesinde yer alan işyeri temsilcilikleri ile koordinasyonu sağlamak,
- Oda-il ve bölge iletişiminin sürekliliğini sağlamak.

Bilindiği gibi, 1980 yılından bu yana siyasi iktidarlar KİT'lerin etkinliğini ve ekonomiyi yönlendirme işlevini azaltmak için bir dizi önlem aldılar. Bu önlemlerin sonucunda, istihdam fazlası büyük boyutlara ulaştı, yatırımlar en az düzeye indi, sürekli yöneticiler değiştirildi ve sonuçta kâr eden şirketler bile zarar eder hale geldi. Böylelikle KİT'lerin devlet için bir kâmbur olduğu ve acilen özelleştirilmeleri gerektiği savunuldu.

KİT'lerin bugünkü durumuyla çalıştırılmasını savunmak mümkün değildir. KİT'lerin yapılarını, kuruluş amaçlarını, bugüne kadar ülkemiz ekonomisine olan katkılarını göz ardı etmeden sorunlarını masaya yatırmak ve onlar için çözüm önerileri üretmek bugün için zorunlu hale gelmiştir.

Odamız, bu nedenle KİT'leri çalışma programı içerisine almıştır. Bu konuda yapılabilecek çalışmalar aşağıda verilmiştir:

- İl ve ilçe meclislerindeki çalışmalarda etkin görevler almak,
- İl ve bölgelerde bir temsilcilik bürosu ve/veya lokali oluşturmak için çalışmalar yapmak.

2. MADEN KANUNU VE ODA MEVZUATI

Sektörümüzde etkinlik gösteren bütün kurum ve kuruluşlar ile meslektaşlarımızın haklı nedenlere dayalı yeni bir maden yasası talepleri, sektörümüzün içinde bulunduğu somut durmun etkisiyle, her geçen gün daha da artarak yaygınlaşmıştır. Gerek oluşum gerek uygulama süreci içerisinde pek çok olumsuzlukları taşıyan yürürlükteki

3213 sayılı yasanın yerini alabilecek yeni bir yasanın oluşum çalışmaları başlamıştır. Bu dönemde, konuyla ilgili olarak, Odamız'da yapılabilecek çalışmalar aşağıda verilmiştir:

- Maden Kanunu konusunda sürekli bir komisyon kurulmasını sağlamak,
- Diğer bir platformlarda sürdürülen çalışmalara katılmak, görüş bildirmek, koordinasyonu sağlamak, gerekli katkıları koymak,
- Bakanlık ile ilişkiye geçmek, komisyonda üretilen çalışmalarını Oda görüşü olarak sunmak,
- Taşocakları Nizamnamesi ile ilgili çalışmalarda bulunmak,
- Belirli periyotlarda konu ile ilgili danışma kurulları toplamak, üyelerle bilgi alışverişinde bulunmak,
- Konu ile ilgili kamuoyu oluşturmak için gerekli çalışmalarda bulunmak.

Ayrıca bu dönemde şiddetle gereksinimi duyulan Danışma Kurulu, Temsilcilikler ve Komisyon Çalışmaları yönetmelikleri üye katkılarıyla çıkartılmaya çalışılacaktır.

3. KAMU İKTİSADİ TEŞEKKÜLLERİ

Bilindiği gibi, 1980 yılından bu yana siyasi iktidarlar KİT'lerin etkinliğini ve ekonomiyi yönlendirme işlevini azaltmak için bir dizi önlem aldılar. Bu önlemlerin başında, KİT'lerde istihdam fazlası yaratmak ve yatırımları olabildiğince azaltmak vardı. Yöneticiler sık sık değiştirildi. Pek çok kâr eden KİT zarar eder hale getirildi. Bütün bunların nedeni; KİT'lerin Devletin üzerinde bir kâmbur olduğu görüntüsünü yaratmak ve böylece satılmaları için meşru zemin yaratmaktır. Bütün bunlardan dolayı, Odamız bu dönemde KİT'leri çalışma programı içerisine almıştır. Bu konuda yapılabilecek çalışmalar ise aşağıda verilmiştir:

- İlgili tüm KİT'lerde temsilcilikler kurulacak,
- Kurulan temsilcilikler vasıtasıyla her KİT'in geniş birer raporu hazırlanacak,
- Bu raporlar uzman danışma kurullarında tartışılarak çalışanların konuları, yetki ve sorumlulukları, yönetime katılımları, işletme, teknik, yönetsel problemleri, istihdam sorunları incelenip gerekli çözüm önerileri üretilecek,
- Tüm bu çalışmalar kamuoyuna en etkin şekilde duyurulacak,
- Sektörle ilgili KİT'lere yönelik tanıtıcı TV, radyo, yazı dizisi, panel, söyleşi gibi etkinliklerle bu sorunlar duyurulacak,
- İlgili KİT'lerle ilgili tüm bilgilerin toplanacağı bir veri tabanı çalışması başlatılacak.

4. SERBEST MÜHENDİSLİK-MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİ (SMM)

Serbest Maden Mühendisliği Hizmetlerinin kurumsal bir yapıya dönüştürülmesi amacıyla 1990 yılı sonunda Odamız'ca yürürlüğe konulan esaslarda uygulamanın amacı ve yararları ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmuştur. Yeni dönemde özellikle bu oluşumun uygulamada yerleşmesi amacıyla gerekli girişimlerde bulunulacaktır. Bu amaca yönelik olarak yönetim kurulunun ele alacağı konular maddeler halinde aşağıda belirtilmiştir:

- Vize konusu üzerine gidilerek konunun mutlak ve sürekliliği bir çözüme kavuşturulmasına çalışılacak,
- Yıllık asgari ücretlerin en geniş kesimlerin görüşleri alınarak belirlenmesi uygulamasına devam edilecek; Maliye Bakanlığı, SSK ve BAĞKUR nezdinde girişimlerde bulunulacak,
- Müteahhit firmalarda çalışan üyelerimizin yetki, sorumluluk ve ücret belirlenmesi konusunda girişimlerde bulunulacak,
- İş Güvenliği Tüzüğü'nde Fenni Nezaretçi için belirtilen "5 yıllık deneyim" konusu tartışmaya açılacak ve üyelerimiz için en uygun çözümün üretilmesine çalışılacak,
- Üyelerimizin müteahhittik hizmetlerinden gerekli faydayı sağlamaları ve ayrıca madencilik hizmetleri için Karne alınabilmesi doğrultusunda çalışmalar sürdürülecek,
- Üyelerimizin yetki alanlarına giren işler belirlenerek bu konuya ilişkin maddelerin yasalarda yer almasına çalışılacak,
- Özel sektör madenciliğinin sorunlarını belirleme ve çözüm önerileri üretme çalışmaları yapılacak,
- Maden Kanunu ile ilgili diğer mevzuat konusunda da görüşler oluşturarak ilgili komisyonlara iletilecektir.

5. SENDİKALAŞMA

Üyelerimizin ekonomik-demokratik sorunlarının nihai çözümünün grevli-toplu sözleşmeli sendikal hakkın alınmasında olduğunun bilinciyle, önümüzdeki dönemde sendikalaşma çalışmalarına öncelik verilecektir.

80'li yılların en önemli sonucu tüm çalışanların ekonomik durumlarında oluşan büyük gerilemelerdir. Son zamanlarda gündeme gelen "Kamu Çalışanlarının Sendikalaşması" tartışmaları hızlanmıştır. Bu dönemde Odamız tarafından sendikalaşmaya yönelik yapılacak çalışmalar aşağıda verilmiştir:

- Üyelerimizin yoğun olarak bulunduğu birimlerde panel, söyleşi, sempozyum v.b. düzenleyerek üyelerin bilgilendirilmesi ve konunun tartışılmasının hızlandırılması sağlanacak,
- Oda ve TMMOB örgütlülüğü sendikal örgütlenmenin çıkış noktası olarak alınacak, Oda örgütlenmesinin yaygınlaşması ve etkin biçimde çalışması sağlanacak,
- İlk aşamada Oda temsilciliklerine yönelik, Ankara'da bir "SENDİKA OKULU" açılacak, böylelikle temsilcilerin kendi birimlerinde konuyu diğer üyelere daha bilimsel ve etkili aktarması sağlanacak,
- Geçmiş dönemde oluşturulan Sendikalaşma Komisyonu'nun yapısı daha da güçlendirilerek çalışmalarına

hız kazandırılacak,

- TMMOB kapsamında yürütülen sendikalaşma çalışmalarına en etkin bir şekilde katılarak gerekli katkı konulacak, bu konuda en uygun platform olan "Teknik Eleman Kurultayı"nın bir an önce toplanabilmesi için gerekli destek verilecek,
- Yurtdışındaki benzer örgütlerle ilişki kurularak bilgi ve doküman sağlanacak,
- Mevcut yasa ve yönetmelikler çerçevesinde üyelerimizin her türlü özlük haklarının korunması ve geliştirilmesi, "eşit işe eşit ücret" ilkesinden hareketle kurumlar arası farklı uygulamaların yarattığı problemlerin giderilmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapılacak,
- "Sözleşmeli Personel" yasasından dolayı oluşan problemlerin giderilmesi konusunda gerekli çalışmalar yapılacak ve girişimlerde bulunulacaktır.

6. MADENCİLİK EĞİTİMİ

Tüm dünyada madencilik sektörünün gerilediği, fiyatların düştüğü, Maden Mühendisliği eğitimi veren okulların kapandığı ve işsizliğin arttığı şu dönemde ülkemizde yeni bölümlerin, altyapı sorunları ve sektördeki istihdam olanakları düşünülmeden açılıyor olması, daha şimdiden büyük sorunlar yaratmakta ve gelecekte de pek iyi bir manzaranın görülmeyeceğini ortaya çıkarmaktadır.

Odamız, özellikle bu dönemde bu sorunları ortaya koymak, tartışma platformları oluşturmak ve buralardan çözüm önerileri üretmek zorundadır.

Bu nedenle, Odamızın bu dönem içerisinde "Madencilik Eğitimi" başlığı altında yapabileceği çalışma önerileri aşağıda verilmiştir:

- Yılda en az iki kez "Eğitim Danışma Kurulu" toplanarak, burada yeni politikalar üretmek, sorunları ortaya koymak çözüm önerileri sunmak,
- Bir eğitim komisyonu oluşturmak, komisyon vasıtasıyla eğitim programlarını incelemek, eğitimde kaliteyi artırıcı çalışmalar yapmak, önerilerde bulunmak, ilgili konularda alt komisyonlar (staj, meslek içi eğitim, öğrenci) kurmak, bunların organizasyon ve koordinasyonlarını sağlamak,
- Yeni açılan bölümlerle ilgili çalışmalar yapmak, veri toplamak, değerlendirmek, raporlar hazırlayarak bunları kamuoyuna aktarmak,
- Yayın Kurulunu yeni bir yapıya dönüştürmek, bu kurul kanalıyla sektörde eksik ve gerekli olan konularda kitap yayınlanmasını sağlamak,
- Meslek içi eğitim konusunda çalışmalar yapmak, gerekli konularda (yabancı dil, bilgisayar, projelendirme, iş güvenliği) kurs, seminer v.b. etkinlikler düzenlemek,
- Dergi ve Kongrelerin daha etkili, bilimsel ve pratiğe yönelik olmasını sağlamak,
- Yurtdışı eğitim kurumlarıyla ilişkiye geçmek,
- Staj sorunu ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Eğitim envanteri çalışması yapmak, bu konuda bir veri tabanı oluşturulmasını sağlamak,
- Oda-öğrenci ilişkilerini güçlendirmek, öğrencilere yönelik sektörü ve örgütü tanıtırıcı etkinliklerde bulunmak.

M E S L E K A N I L A R I

BİRKAÇ MESLEKİ ANI

Yakup Keskin
Maden Mühendisi

Mensubu bulunduğum Maden Mühendisleri Odası'nın yayınlardan Madencilik Bülteni'nin "Meslek Anıları" bölümünü genellikle okurum ve her okuduğumda, kendimi 45 yıllık mazinin derinliklerinde bulur, düşünür, düşünür ve geçmişini anımsamaya çalışırım.

Her defasında, anımsadığım anıların heyecanını yeniden yaşar; onları değerli meslektaşlarıma da anlatmak ister ve fakat, bir mümkün yazmayı başaramazdım. Ancak, vakti kerahet artık geldi sanırım; artık kararlıyım; yazacağım ve bir başlangıç olmak üzere birkaçını sunuyorum.

* * *

1947 yılında EKİ Karadon Bölümü'nde ben, Ahmet Bayındır, Ahmet Paker, Muzaffer Başkurt ve İsmet Dizdar olmak üzere Maden Teknisyeni olarak çalışıyoruz; Bölüm Başmühendisimiz Maden Y.Mühendisi Ruhi Alkor'du. Çalışma koşulu olarak her gün en geç 8.30'da ocağa girer; en erken saat 13.00'te ocaktan çıkar; banyo ve yemekten sonra saat 15.00'te bacaağzı tertip yerinde olurduk.

Günlerden bir gün, aynı şekilde hepimiz bacaağzındayız ve karatahtada yazılı ocaktan çıkan araba adetlerine bakıyoruz. O sırada Ruhi Bey geldi; bize hitaben "Buyurun arkadaşlar hep birlikte Lavuar'a gidelim." dedi ve birlikte Lavuar'a gittik. O tarihte Karadon'da 70 t/h kapasiteli küçük bir lavuar vardı ve bu tesiste krible kesmesi (iri taş parçaları) çelik bant üzerinden işçiler tarafından elle ayıklanırdı. Ruhi Bey, çalışan kriblaj işçilerine kenara çekilmelerini ve bize de kriblaj bandından taş ayıklamamızı emretti. Biz, hiç itirazsız, işçiler ve Lavuar Şefi'nin önünde bir saat kadar taş ayıklayarak hayli ter attık. Bu hareket, bize, ocaktan taş değil kömür çıkartın mesajını veriyordu ve ben bu anıyı hiç unutmadım.

* * *

Aynı yılın bir başka günü, Ruhi Beyle birlikte +50 bacaağzından ocağa girdik. +50'deki hazırlık lâçımalarını denetledikten sonra, Büyük Damar içinden çıkılan bir başyukarıya da denetlemek üzere, olukdibinden başyukarıya çıkmaya başladık. Bu kotlarda damar eğimi 45°'yi buluyordu. Bu nedenle, hazırlık başyukarısı damar yatımında oldukça geniş boyunduruklarla sürülüyor; boyunduruklara orta çatal vuruluyor ve orta çatalara da tahta daraba çakılarak, başyukarı, insan ve kömür için iki bölüme ayrılıyordu. O gün, tahta marangozu bizden önce tahta daraba çakmak için başyukarıya gitmiş olsa gerek ki, biz başyukarıya tırmanırken lâmba ışığında yerde parlayan pek çok tel çivisi gördük. Çivilerin bir kısmının hafif eğilmiş, fakat, ekserisinin hiç kullanılmamış olduğu anlaşılıyordu. Bu durumda, eğik çiviler muhtemelen çakarken seken çivilerdi; fakat, diğerleri büyük bir dikkatsizlik sonucu düşmüş olabilir. Her nasılsa, biz Ruhi Bey'in lâmba ışığının yardımıyla hayli çivi topladık.

Ocak turnesi bitince dışarı çıktığımızda, Ruhi Bey'den şu talimatı aldım: "O topladığın çivileri bir kâğıda sar, çalışma masamın üzerine koy ve diğer arkadaşlarınızla birlikte bana geliniz. Ben, aldığım bu talimatı arkadaşlarıma ilettim ve saat 15.00'te hep beraber Ruhi Bey'in odasına girdik. Ruhi Bey, topladığımız çivileri göstererek, bize tatlı sert bir ekonomi dersi verdi ve unutamadığım şu kuralı hemen uygulamaya koydu. Kural şuydu: o tarihten itibaren, tel çivisi, yol çivisi ve civata gibi sarf malzemesi talebinde bulunan marangoz ve ajüstörlere, bu nevi malzemeler, yapılacak işin mahiyetine göre sayılı olarak verilecek ve sonuç mahallinde izlenerek rapor defterine yazılacak. Ayrıca, olayı yaratan marangoz da dikkatsizlik nedeniyle israfı yol açtığından işinden olmuştu. Olayın faturası marangoz için pek pahalı olmuştu. Ancak, ikinci Dünya Savaşı'nın sonunda ithal yoluyla temin edilen bu nevi malzemenin temininde çekilen güçlükler de son derece büyük önem taşıyordu.

* * *

1948 yılında ben ve Ahmet Paker, Karadon'dan Geliğe nakledilmiştik. Ben 3. ve 4. kartiyelere, Ahmet ise 5. ve 6. kartiyelere bakıyorduk. İşler oldukça iyi gidiyor ve üretim bakımından önemli bir sorun çıkmıyordu. O zamanki Bölge Müdürü Celal Çınar, Bölüm Başmühendisi Muzaffer Ulusoy ve Ocak Başmühendisi de Fuat Karayazıcı idi. O devirde Gelik'ten Zonguldak'a doğru dürüst ka-

rayolu yoktu. Gelik'te küçük bir misafirhane vardı; bekâr mühendis ve teknisyenler o misafirhanede kalırdık. Her türlü eğlenceden yoksun ve tam anlamıyla münzevî bir yaşam ortamı içinde yuvarlanıp gidiyorduk. Bütün umudumuz yapılmakta olan sinema salonu idi.

Kısa bir süre sonra, heyecanla beklediğimiz sinema salonu bitti; makinalar yerleştirildi ve açılış gecesi topluca sinemaya gidip yerlerimizi aldık. Perdenin açılması için, yönetici amirlerimizin teşrifleri bekleniyordu. Az sonra, başta Celal Çınar olmak üzere Muzaffer Ulusoy, Ruhi Alkor ve Fuat Karayazıcı salona girdiler. Ben, Ahmet Paker, Kemal Atasoy ve Muzaffer Bayraktar bir sıra halinde otuyorduk. Amirlerimiz, salonun ortasındaki geçitten ilerleyerek arkadaki özel bölmelerine giderlerken, yanımıza yaklaştıklarında biz hep birlikte ayağa kalkmıştık. Tam hizamıza geldiklerinde, Celal Çınar, bana ve Ahmet'e hitaben "Yakup, Ahmet, sizin ne işiniz var burada?" diyerek takıldı. Ben, kendine "Filim seyretmeye geldik efendim." dediğimde, o, cevaben "Once istihsal, sonra eğlence arkadaşlar." dedi ve ilerledi. O gün, benim ve Ahmet'in kartiyelerindeki üretim 15-20 t kadar düşüktü. Celal Bey bunu kastederek yarı ciddi, yarı şaka bize takılmıştı. Biz bu takılmayı ciddiye alarak Ahmet'le beraber salonu terkedip misafirhaneye giderek soyunduk ve ocak kıyafetlerimizi giyerek ocağa girdik. O gece sabaha kadar ocakta kaldık ve bir miktar da program fazlası üretim yaparak sabah saat 7.30'da ocaktan çıkıp Celal Bey'in gelmesini bekledik. O zamanlar ocak amiri mühendis ve teknisyenler sabah saat 7.30'da bacaağzına gelir; gece vardiyalarının üretimi tahtada izlenir; gündüz vardiyasının işçisi ocağa selametlenir ve ondan sonra da yazıhaneye gidilerek ocağa girme hazırlıkları yapılırdı. İşte bu nizam gereği, biz bacaağzında beklerken Celal Bey geldi, ilkin tahtadaki üretimlere bir göz attıktan sonra, bize dönerek "Bak işte birader, istihsal dediğin şey böyle olacak." dedi ve teşekkür etti. Biz istirahata çekildik ve öğleden sonra yine yazıhaneye giderek işimizle meşgul olduk. O gün akşam iş bitimi misafirhaneye geldiğimizde, benim ve Ahmet'in yatağı üzerinde pakete sarımış birer çift çizme ve birer iş tulumu bulduk. Bunlar Celal Bey'in bize hediyeledi. Bu hediyeler bugün için nasıl karşılanır bilemem; ama, o zaman bizim için fevkalade bir değer taşıdığını hatırlarım.

* * *

Bu yazıda ismi geçen yitirdiğimiz meslektaşlarımızı bir kez daha rahmetle anıyorum. Ruhları şadolsun.

P I Y A S A H A B E R L E R İ

Bakır Üretiminde Artış Bekleniyor

Yeni piyasa tahlillerinden sonuçları, Cu tüketiminin 1989'dan binyılımızın sonuna kadar ortalama % 1,4'lük bir yıllık hızla dünya ölçeğinde artacağını ortaya çıkardı. Araştırmalara göre, Cu pazarını etkileyen en önemli olayların başında, muhabere sinyallerinin göndericilerindeki optik elyaf kablo ikamesi yer alıyor ve iki mamul arasında rekabetin oldukça hızlanmasına rağmen, Cu kablo talebindeki genişlemenin halâ sürdüğü bildiriliyor.

Son onyıla bakıldığında, geçen üç onyıla göre daha düşük ölçekli bir yıllık tüketim artış hızı gözlenmesine rağmen, Cu tüketiminin büyük miktarda arttığı görülüyor. Dünyadaki primer rafine Cu tüketimi her ne kadar % 1,7 oranında yıllık artış kaydediyorsa da bunun 1,6 Mt/yıllık nominal bir tüketim artışına tekabül ettiği ve buna ek olarak, sökonder rafine Cu ve hurda Cu gibi ikmal kaynaklarının da tüketim miktarına her yıl 5 Mt kadar katkıda bulunduğu da hatırlatılıyor. Ayrıca, kullanılan her türlü makina-donatımın yenilenmesiyle birlikte hurda Cu arzının da artması nedeniyle, hurda kullanımının, gelecekte primer kaynaklı rafine Cu tüketiminden daha hızlı artacağı tahmin ediliyor.

20. yüzyılın sonuna doğru gerçekleşeceği tahmin edilen % 1,4'lük artış hızı 1980-90 dönemine ait orandan çok düşük olsa bile, 12,7 Mt/yıllık tüketim düzeyi dikkate alınrsa, mevcut artış hızının anılan miktara onyıllık bütünü süresince en az 1,8 Mt daha Cu ekleyeceği anlaşılıyor.

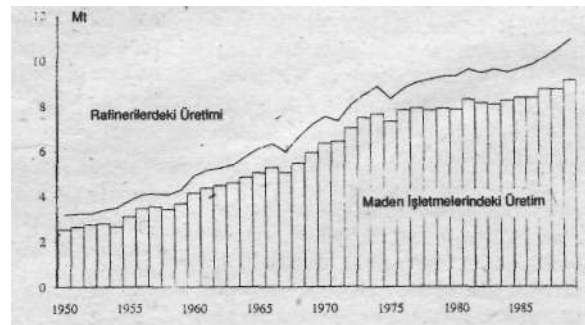
Bilindiği gibi, 80'li yılların başında, K. Amerika'daki belli başlı üreticileri ciddi zararlara uğratan ve madenlerin kapanmasına yol açan bir durgunluk yaşanmıştı. Bu ocaklardan bazıları yeniden açıldı ve uygulamaya konulan bazı dönüşümler sayesinde, daha düşük işletme giderleriyle faaliyetlerini sürdürmeye başladı. Anılan işletmelerin dünya primer Cu üretiminin % 15'ini ikmal ettikleri hesaba katılırsa, bunların maliyet yapılarında gözlenen değişimlerin gelecekteki fiyat eğilimleri üzerinde çok önemli etkilerde bulunacağı da anlaşılacaktır. Araştırmaların işaret ettiğine göre, eski Cu madenlerinde oluşan ekonomik yapı dönüşümlerinin ve ayrıca, durgunluğun ertesinde devreye girmiş olan yeni ocaklarda ve tesislerde düşük işletme giderleriyle çalışılmasının sonucu olarak, dünyadaki Cu madenlerinin büyük bir bölümü 1.- \$/lb'nin altına düşecek fiyatlarla bile kârlı olarak işletilebilecektir. Hatta, fiyatlar 0,80 \$/lb'nin bile altına düşse, Cu işletmelerinin büyük bir çoğunluğuna halâ 10;20 veya 30t/lb mertebesinde birim kârlar kalabileceği ve ocakları bir daha kapatmak zorunda kalmayacakları bekleniyor. Bu nedenlerle, ekonomik büyümenin gelecekte sekteye uğraması halinde, Cu üretiminin, geçmişte yaşanan iki durgunluk döneminde görülenden çok daha fazla ölçüde esnek davranabileceği ve bu durumda fiyat istikrarının da hasara uğrayabileceği tahmin ediliyor.

Optik elyaf kabloların Cu kullanımına alternatif oluşturulması konusunda da derin tahlillere gidilerek tüketicilerle temasa geçilmiş ve sonuçta kabloların % 90'ının aboneleri yerel santrallara bağlayan telefon hatlarında kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Daha önce Cu kullanılan bu pazara şimdi optik elyafın nüfuz etmeye başladığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte, muhabere kanalları talebinde doğabilecek orta vadeli artışların, pazarın daha yavaş genişlemesi halinde, Cu talebini de yedeğinde sürüklemesi muhtemel gibi görünüyor.

Optik elyaf kabloların muhabere alanında kullanımının, paradoksyel olarak, Cu kablo talebini de körüklediği ortaya çıkıyor. Optik elyaf kablolarla birlikte büyük miktarda Cu tel kullanılmasının nedeni ise, bunların elektrik enerjisini iletememelerinden ve sinyaller için gereken ışığın üretilmesinde elektrik tüketmelerinden kaynaklanıyor. Dolayısıyla, optik elyaf kullanımında daha fazla genişleme olsa bile, güç kablosu kullanımı için endükleyecekleri talep artışı nedeniyle ikame etkisinin törpüleneceği bekleniyor.

Sanayileşmiş ülkelerde inşa edilen hemen hemen her tür yapının—musluk, vana, boru ve ilgili bağlantı elemanlarının imal edildiği alaşımların içerdiği biçimde—Cu tükettiği bilinen bir olgudur. Yapıların hacimleri git gide artmakta ve konutlardaki artış ise ticari ve endüstriyel yapılarınkinden daha hızlı gerçekleşmektedir. Ayrıca, yapılardaki elektronik ve elektrik makina-donatım kullanımının ve havalandırma sistemleri gibi ek servis ihtiyaçlarının artışı da Cu talebinin genişlemesine yol açmaktadır. Bununla birlikte, soğuk su tesisatlarındaki Cu tüketimi, plastik malzeme ikamesiyle aniden düşmüştür. Eğer, sıcak su tesisatlarında da plastik malzeme kullanılacak olursa, Cu tüketiminde dramatik bir alçalma tehlikesi ile karşılaşılabilir. Bütün bunlara rağmen, inşaat şantiyelerinin en dar ve kısıtlı mekânlarında bile yerinde ve anında şekil verilebilmesi ve bağlantı yapılabilmesi gibi kolaylıklar nedeniyle, sıcak su tesisatının çoğunda Cu kullanımı yönündeki tercihin süreceği tahmin ediliyor.

Sonuç olarak, dünyadaki Cu tüketiminin, düşük bir hızla gerçekleşse de, son onyıllık tamamı süresince artacağı bildiriliyor.

Şekil 1 - Dünya Cu Üretimi (1950-1989)

P İ Y A S A H A B E R L E R İ

ÇHC Antîmuan Madenciliğinin Kâbusu Olmayı Sürdürüyor (2)

Yeni piyasa araştırmalarının sonuçları, 80'li yılların sonunda Sb üretiminde hakim bir rol oynayan ÇHC'nin dünya Sb cevheri çıkartımının da % 45'ini gerçekleştirdiğini ortaya koydu. ÇHC'nde çıkartılan büyük miktarda Sb cevheri izabe edilmekte ve metal ya da Sb₂O₃ haline dönüştürülerek, ABD, Japonya ve B. Avrupa'ya ihraç edilmektedir. ÇHC'ndeki üretimin 1980'deki 11.000 t (Sb içeriği olarak)'luk düzeyden 1988'de 31.750 t'a kadar tırmanması, Sb pazarında derin etkiler uyandırdı ve bunun en bariz göstergesi olarak Sb fiyatları 1987'den bu yana sürekli bir düşme eğilimine girdi. Metalik Sb fiyatı son on yılın en düşük düzeyine indiği gibi, cevher, konsantre ve oksit fiyatları da tepetaklak oldu. Fiyatların hızla alçalışının yansımaları ise ÇHC menşeli ürünlerin piyasayı tıka basa doldurması biçiminde ortaya çıktı. Ucuz Sb ürünleri sayesinde, ÇHC'nin büyük bir ihraç pazarını zaptettiği ve bunun da, yeni pazar bulmanın neredeyse imkânsız olduğu 80'li yıllarda, diğer üreticilerin zararları pahasına gerçekleştiği açıklanıyor. -

ÇHC'nin dünya piyasalarına büyük miktarda Sb sürmesi, çeşitli kaynaklardan doğan güçlü bir muhalefet ile karşılaştı. Diğer Sb cevheri ve konsantre üreticileri ve özellikle de Tayland ile G. Afrika, bir yandan pazarladıkları ürünlerin fiyatlarının düşmesini, diğer yandan da ihraç pazarlarının ÇHC'nce istila edilmesini seyretmek zorunda kaldılar. Gelişmeler sonucunda, ÇHC'ne karşı "damping" ithamları çoğaldı ve hepsinden önemlisi, diğer üreticilerin çoğu işletmelerini durdurdu. Örneğin Tayland ve Fas'ın Sb cevheri çıkartımları düştü; G. Afrika'nın ayakta kalan tek madenindeki çıkartım % 25 alçaldı ve Kanada'nın belli başlı ocaklarında ise 1990 itibarıyla faaliyet tamamen durduruldu.

ÇHC'nden Sb ithal eden ülkelerdeki şirketler de ucuz Çin mallarının ikmalinden büyük ölçüde rahatsızlık duyarak himayeci önlemler alınması yönünde girişimlere geçtiler. Japonya'nın metalik Sb üreticileri, ÇHC'nden ithal edilen mallarla rekabet edemedikleri için, daha yüksek gümrük vergisi ve diğer rüsumun tahakkukunu resmî merciler nezdinde talep ettiler; talepleri reddedildi ve Japonya'nın metalik Sb üretimi de bugünün nominal düzeyine kadar alçaldı. ABD'ndeki Sb₂O₃ üreticileri ise, belirli bir süre için, kendilerinin temel hammadde girdisi olan ÇHC menşeli ucuz Sb cevheri ikmalinin keyfini çıkaran tek altsektör oldu. Ne var ki ÇHC'nin Sb₂O₃ ihracatı da giderek artmaya başlayınca telaşla bir araya gelen ABD şirketleri, örgütlü bir biçimde, Sb dış ticaretinin kontrol altına

alınması ve dumping gerekçesiyle gümrük mevzuatında tadilata gidilmesi yönünde resmî makamlar nezdinde girişime geçtiler. ÇHC menşeli ucuz mallarına gösterilen ilginin, Sb piyasalarını bir müddet daha etkileyeceği tahmin ediliyor.

Sb konusuyla ilgili olarak, 80'li yılların ikinci yarısındaki arz miktarında değişimler gözlenmiş olsa da, Sb talebinin birçok tüketim dalında istikrarını koruduğu ve primer Sb üretiminin halen belli başlı tüketicisi konumunda olan alev geciktirici malzeme imalindeki talebin hafifçe genleşmeye başladığı sezildi. Bu tüketim dalının Sb talebinin ilk sıralarındaki yerini koruyacağı, talebin 1994'e kadar % 1-5'lik bir yıllık hızla genişleyeceği ve oksit ürün arzının ise, yeni geliştirilen ikamelerin rekabeti ile karşılaşacağı bildiriliyor.

Akülerdeki primer Sb kullanımı, alev geciktirici malzemeye göre, daha düşük düzeylerde gerçekleşmekte ve ayrıca, bu alana arzedilen malzemenin büyük bir çoğunluğu da sökonder kaynaklardan (hurdaların yeniden devreye basılması suretiyle) sağlanmaktadır. Akü imalatındaki Sb talebi, aşağıdaki iki temel nedenle, 60'lı yıllardan beri giderek alçalan bir eğilim izlemektedir:

- Sb'sız alaşımların piyasaya girmesi ve otomotif akülerinde kullanılan alaşımlardaki Sb içeriğinin düşmesi,
- İmalat tekniklerinin gelişimi ve akü boyutlarındaki küçülmenin sonucu olarak, kullanılan alaşım miktarlarının önemli ölçüde azalması.

Yukarıdaki gelişmelerin akülerde Sb kullanılması üzerindeki olumsuz etkileri, araç kullanımındaki ve imalatındaki artışlara paralel olarak akü ihtiyacının da artmasıyla birlikte, kısmen de olsa giderilebilmiştir.

Sonuç itibarıyla, 90'lı yılların başında Sb üretiminin mevcut düzeyini koruyacağı, görülebilir gelecekte fiyatların düşeceği, talep istikrarı nedeniyle Sb üreticileri arasındaki kâğışmaların sürüp gideceği ve ÇHC'ne Sb işinin temellerine dinamit koyan bir üretici olarak bakılacağı bildiriliyor.

Fosfat Tüketim Tarzında Değişim Gözleniyor (3)

Dünya fosfat cevheri tüketim tarzında gözlemlenen değişimlerin ve 80'li yıllarda yaşanan arz sorunlarının ana hatlarını ele alarak inceleyen yeni piyasa araştırmalarının sonuçlarına göre, yaklaşık on yıllık bir durgunluktan sonra ve Asya ile G. Amerika Ülkeleri'ndeki sunî gübre kullanımının artışıyla birlikte, dünya fosfat talebinde gelecek yüzyıl boyunca da sürekliliğini koruyacak olan bir artış kaydedilmesi bekleniyor.

P I Z Y A S A H A E R L E R İ

Fosfat madenciliği ile uğraşanlar, 70'li yıllarda ortaya çıkan hızlı talep büyümesinin ardından, fosfatlı gübre talebinde izlenen kontrol dışı bir artışla karşı karşıya kalmışlardır. Bununla birlikte, ABD ve B. Avrupa Ülkelerindeki gübre imalatı ise, tarım sektöründeki üretim doygunluğu, tahıl ürünlerinin fazlalığı ve tarıma elverişli arazilerin zorunlu iptali gibi nedenler yüzünden 80'li yıllarda çöküntüye uğramıştı. Hatırlanacağı gibi, 80'li yıllar, birisi 1981-82 ve diğeri de 1986-87 dönemlerinde olmak üzere iki defa, talep miktarını aşırı ölçüde aşan fosfatın dünya piyasalarına sürülüşünün peşisıra gelen fiyat çöküntülerine tanık olmuştu. Bunun ardından da dünyanın en büyük üreticisi olan ABD başta olmak üzere, fosfat madenciliğiyle uğraşan bütün ülkeler radikal yeniden yapılanmalara gitmişlerdi. Bu gelişimlere tepki olarak, 1986'daki arz fazlalığını izleyen üretim düşüklükleri kaydedildiyse de bir toparlanma dönemine geçildi ve pazarlanabilir kalitedeki fosfat madeninin çıkartımı 164 Mt'luk rekor düzeye ulaştı. Toparlanmanın ardından, ABD ve Fas gibi üretici ülkelerin 1988-89'da fosfat fiyatlarına zam yaptıkları hatırlatılıyor.

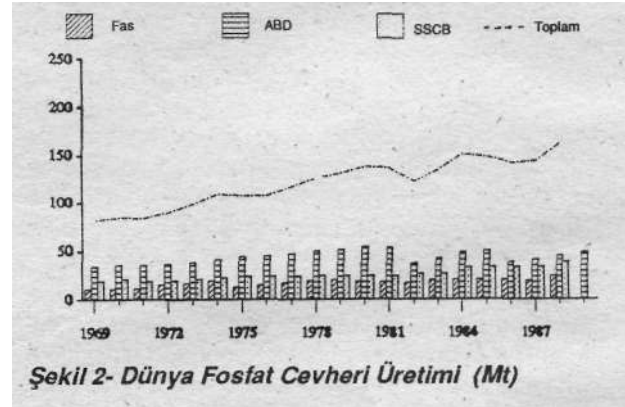
Maden çıkartımındaki artışın, ABD'nin diamonyum fosfat (DAF) imalat sanayiini de etkileyerek iç ve dış pazarlarda kuvvetli bir talep yaratmasına rağmen, imalatçılar kapasite fazlalığıyla çalıştı. 1989'un ilk çeyreğinde, ABD'nde normalin 50.000 t üzerinde DAF tüketildiği ve 100.000 fluk bir ihracat fazlası olduğu halde, 200.000 t tutarındaki bir fazlalık halâ üretilmekteydi. Sonuçta, fiyatlar düştü ve DAF imalatçıların birçoğu işi zararına sürdürerek ihracat gelirlerinden sağlanacak ek faydalara mahsuben çalıştılar.

1990'da yürütülen bir piyasa araştırmasının sonuçları ticaret ve tüketim tarzlarının dünya ölçeğinde değiştiğini ve fosfat tüketiminin esas olarak Asya'da ve özellikle Çin ile Hindistan gibi ülkelerde merkezlendiğini ortaya koymaktadır. Sadece Çin'in 1985-88 dönemindeki fosfat tüketiminin ikiye katlanarak 7,6 Mt'dan 15,5 Mt'a tırmadığı bildiriliyor. Fosfat cevheri ye gübre tüketiminin artış gösterdiği diğer bölgeler arasında D. Avrupa ile G. Amerika da bulunuyor ve K. Amerika ve B. Avrupa'daki tüketimin 80'li yılların tamamı süresince sabit kaldığı açıklanıyor. Bu eğilimleri yorumlayan araştırmacılar ise, tarım sektörünün olgunlaşmadığı ve sunî gübre uyarlamalarının henüz yaygınlaşmadığı bölgelerde talebin çok daha kuvvetli duyulacağını vurguluyorlar. Bu cümleden olarak, Asya, Afrika ve G. Amerika Ülkelerindeki talep artışının 90'lı yıllarda daha da büyüyeceği, bu ülkelerdeki besin maddesi üretiminin artışına acil ihtiyaç duyulacağı ve tarım sektörlerinde tevsyata gidileceği tahmin ediliyor.

Sunî gübre imalatçıların ardından gelen en büyük fosfat tüketicilerinin deterjan imalatçıları olması nedeniyle, göl ve ırmaklarda gözlemlenen **ötrofikasyon** (4) olayında fosfatın oynadığı rolden kaynaklanan korkular, K. Amerika ile B. Avrupa'nın bazı kesimlerinde de-

terjan imalinde fosfat kullanımının yasaklanması ya da şiddetle kısıtlanması gibi önlemler alınmasına yol açıyor. Dünya deterjan imalatındaki fosfat tüketiminin payı, 70'li yılların başında % 94 iken 1988'de % 40 düzeyine kadar alçalıyor ve bunun sonucu olarak, "Sıvı Ağır Hizmet Deterjanları" (SAHD) ve zeolitler gibi yeni fosfat ikameleri de deterjan pazarındaki paylarını % 40'a çıkartmayı beceriyor. Ancak, ötrofikasyon endişeleri deterjan imalatındaki fosfat kullanımını geriletmiş olsa da, manzaranın görüldüğü kadar kasvetli olmadığı konusunda araştırmacılar hemfikirdirler. ABD'nin fosfat kullanımını yasaklayamayan eyaletlerindeki SAHD pazar payının sadece % 20 olduğu ve bunun da, tercih hakları bulunduğu sürece, tüketicilerin halâ fosfata rağbet ettiğini kanıtlandığı açıklanıyor. Almanya'da % 20'lik bir doruğa ulaştıktan sonra 1989'da % 12-13'e kadar düşen SAHD payının, pazarın % 35'ine hakim olduğu İngiltere'de bile artık frene bastığı bildiriliyor. Daha da ötesi, özellikle, antifosfat mevzuatın muafiyet kapsamındaki temizleme alanları da dahil olmak üzere birçok imalatçı fosfat kullanımını bıraktığı halde, son zamanlarda geliştirilen fosfat bazlı çeşitli ürünlerin piyasaya arzı sürdürülüyor.

Sonuç olarak, fosfat madencilerinin 70'li yıllarda taniş olunan ölçekte bir büyümeyi yakalamasının asla mümkün olmayacağı, ama talebin yine artmaya devam edeceği, artışın özellikle fosforik asit ile fosfatlı gübre üretiminde kaydedileceği ve bu olgunun da geri kalmış ülkelerde daha belirgin olarak gözleneceği tahmin ediliyor.

(1),(2),(3)

Bu haberler, Roskill Information Services Ltd.'in 10 Eylül, 16 Ekim ve 7 Kasım 1990 tarihli basın bültenlerinden, sırasıyla derlenmiştir. Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler, yine aynı firma tarafından ve aynı sırayla yayınlanan, The Economics of Copper 1990, The Economics of Antimony 1990 ve The Economics of Phosphate Rock 1990 başlıklı raporlarda bulunmaktadır.

(4)

Ötrofikasyon, bitki besleyici elementer madde (ör., N ve P gibi) derişiminin aşırı ölçüde artması sonucunda, özellikle tatlı sularda yaşayan mikro ya da makro flora'nın, diğer organizmalar aleyhine, aşırı bir ölçüde gelişerek çoğalması ve sudaki O₂ derişiminin de azalması gibi olgularla tezahür eden bir tür çevre kirliliğini tanımlamak için kullanılan terimdir.

ODAMIZIN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ VE KATILDIĞI TOPLANTILAR

Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı'nın Mütevelli Heyet Toplantısı Yapıldı

Vakfın, Mütevelli Heyeti'nde yer alan Odamız tüzel kişiliği adına Oda Başkanı Asım KUTLUATA'nın katıldığı toplantıda, 1991 yılı çalışmaları tartışıldı, 1992 çalışma programı kabul edildi.

Vakıf, Madan Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Jeofizik Mühendisleri Odası, sektördeki dernekler, kamu ve özel sektör temsilcilerinden oluşan genişletilmiş danışma kurulunda komisyon raporları konuşuldu. Daha önce oluşturulmuş; madencilikte ihracat, ithalat, kömür raporları ve maden kanunu taslağı ile ilgili görüşler atıldı. Çalışması devam eden KİT raporu da 20-21 Mayıs tarihinde Ankara'da Maden Mühendisleri Odası Lokalinde yapılacak toplantıda tartışıldı.

İstanbul'da Üye Toplantısı

11.4.1992 günü, Odamız'ın İstanbul il temsilciliğinde 30 meslektaşımızın ve Oda Başkanı Asım Kutluata ile Oda 2. Başkanı M. Fehmi Yıldırım'ın katıldığı bir toplantı yapıldı. İstanbul temsilciliğimizin Şube olma konusunun 2 senelik dönemde hazır hale getirilmesi, temsilciliğin şube alt yapısını oluşturması ve çalışmalara daha fazla maden mühendisinin katılımının sağlanması gibi konular tartışıldı.

SEMPOZYUM:

Ülkemizde Altın Madenciliği

17 Nisan günü İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü'nde yapılan "Ülkemizde Altın Madenciliği" adlı sempozyuma B. Şentürk katıldı ve Odamız adına bir konuşma yaptı. Özetle;

Altın madenciliğinin de diğerleri gibi olduğunu, bu kadar sansasyona gerek olmadığını, siyanürün çok zehirli

bir madde olduğunu, gerekli tedbirlerin alınmasını ve buranın sürekli kontrol edilmesi gerektiğini söyledi. Odamız'ın olaylara ülke ve mesleki çıkarlar açısından yaklaşırken bilimselliği baz aldığı, bu projeye mevcut yönetmelikler uyarınca ve dünyadaki benzer tesislere bakarak bilimsel açıdan karşı çıkılmayacağını, olayın sosyal bir boyutunun olduğu ve bunun da göz ardı edilmemesini belirtti.

Çevre Genel Müdürlüğü'nde Toplantı

21 Nisan salı günü Çevre Bakanlığı'nda Çevre Genel Müdürü Melih Akalın'ın başkanlığında bir toplantı yapıldı. Toplantıya Odamız adına Bülent Şentürk katıldı. Toplantıda madencilik ve çevre kirliliği konuşuldu. Odamız'ın bu konudaki görüşü iletildi. Kamu ve özelden gelen meslektaşlarımızın da katkısıyla sektörün görüşü ağırlıklı olarak belirtildi. Madenciliğin çevre kirliliğine etkisinin sanıldığı kadar olmadığı, İzmir ve İzmit Körfezi gibi büyük kirliliklerde madenciliğin etkisinin olmadığı anlatıldı.

Konferans - Sefa TAŞKIN ile Görüşme - ELİ'de Üye Toplantısı

Odamız Yönetim Kurulu üyesi Bülent Şentürk 14-15 Nisan tarihlerinde ODTU-TKİ işbirliğiyle Soma'da yapılan "Kömür Madenciliğinde Rezerv Bejirleme ve Üretim Planlaması" adlı konferansa katıldı, iyi organize edilmiş konferans yoğun tartışmalarla da zenginleşti. 16 Nisan günü B. Şentürk Bergama'da Belediye Başkanı Sefa TAŞKIN ile Ovacık'ta Eurogold tarafından kurulacak olan altın zenginleştirme tesislerinin çevreye olan etkisini tartıştı. Aynı gün akşam ELİ'de çalışan maden mühendisleri ile bir toplantı yapıldı. Toplantıya 15 üyemiz katıldı. Toplantı da Oda üye sorunları tartışıldı. Özellikle Oda üye iletişimi, sendikalaşma, KİT'ler ve özlük hakları üzerinde durul-

du. Daha geniş bir katılımı ile ilerde yeni bir toplantı yapılmasına, toplantıda temsilci ve yardımcılarının seçilmesine karar verildi.

Tunçbilek'te Üye Toplantısı

26.4.1992 saat 11'de 25 meslektaşımızın katılımıyla Tunçbilek'te bir toplantı yapıldı. Oda adına Başkan Asım Kutluata ve Y.K. üyesi Bülent Şentürk katıldı. Çok canlı geçen toplantıda Oda ve üyelerin sorunları, KİT'ler sendikalaşma tartışıldı. Temsilci Tuğyan Ahıska ve Temsilci Yardımcısı Nejdet Destanoğlu bir daha görev almak istemediler. Yapılan seçim sonucunda Mehmet Aytaç GLİ Temsilciliğine, Cem Şensöğüt GLİ Temsilci Yardımcılığına, Abdullah Özcan, Temsilci Yardımcılığına (özel sektör) seçildiler. Seçilen arkadaşlara başarılar dileriz.

OAL'de Temsilci Seçimi

OAL'de üyelerimizin yaptıkları bir toplantı sonucunda; Galip Kalaycıoğlu OAL Temsilciliğine, Erdal Sözer, Yakıp Kaygusuz, Meral Serdar da Temsilci Yardımcılıklarına seçildiler. Yönetim Kurulu bu üye toplantısına katılmadı. Ancak ileriki günlerde OAL'da Y.K.'nm da katılacağı bir üye toplantısı planlanmaktadır. Seçilen arkadaşlara başarılar dileriz.

Ankara'da Üye Toplantısı

18.4.1992 tarihinde Odamız lokalinde üye toplantısı yapıldı. Yaklaşık 60 maden mühendisinin katıldığı toplantıda yönetim kurulu tarafından oluşturulan çalışma program taslağı üzerinde tartışıldı. Genel tartışmadan sonra bu tür toplantıların belli aralıklarla yapılmasının üye Oda ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceği, katılımında giderek artacağı savunuldu.

Yönetim Kurulu'nun taslak halinde sunduğu program, toplantıdaki görüş ve öneriler de değerlendirilerek son şekliyle bu bültende yer almaktadır.

Yönetim Kurulu programın hayata geçmesi konusunda tüm maden mühendislerinin desteğini beklemektedir.

Bursa'da Geleneksel Yemekli Toplantılar...

Bursa Temsilciliği tarafından periyodik olarak iki ayda bir yapılan yemekli toplantılar 25.4.1992 günü Oda Başkanı Asım Kutluata ve Y.K. üyesi Bülent Şentürk'ün de katılımıyla Kestelek'te yapıldı. Bursa çevresindeki çeşitli kurumlardan (Etibank-Kestelek, MLİ, Kestel ve Orhaneli, Ege Metal) 30 civarında meslektaşımızın katıldığı toplantıda maden mühendisliği ve sektörümüzün çeşitli konuları tartışıldı. Oda yönetimi bu dönemde nasıl bir çalışma yapacağını anlattı. Üyelerimizin görüş ve önerileri alındı.

Kestelek M. Kemal Paşa'nın 25 km güneyinde yeraltı ve açık işletme olarak çalışmakta ve yılda yaklaşık 70-80 bin ton kolemanit cevheri üretilmektedir. Toplam 15 maden mühendisinin çalıştığı işletmede 331 de işçi çalışmaktadır.

Toplantı sonunda yapılan seçimlerde Bursa il temsilciliğine Mesut Toraman, MLİ iş yeri temsilciliğine Atılgan Öge, Orhaneli iş yeri temsilciliğine Türker Kayıran, Keleş iş yeri temsilciliğine Ahmet Çakıcı, Kestelek iş yeri temsilciliğine Tamer Torunoğlu, özelde çalışan maden mühendisleri temsilciliğine Zafer Ağralı seçildiler. Yeni seçilen arkadaşlara başarılar diliyoruz.

Odamızın Yayın Polititesi, Madencilik Ve Kömür Kongreleri İle Maden Mühendisliği Eğitiminin Geleceğinin Tartışıldığı Toplantı Yapıldı

27.4.1992 günü Odamız lokalinde yapılan toplantıya Ankara'daki üniversitelerden ve çeşitli kuruluşlardan meslektaşlarımız katıldı. Toplantıda başkanımız Asım KUTLUATA, uzun yıllardır yapılan yayın çalışmalarısıyla kongrelerle sektörde eksikliği yaşanan yayınların yerinin doldurulması ve bilimsel araştırmalar için gerekli platformların yaratılması bağlamında, Odamız'm üzerine düşen görevi yerine getirmeye her zaman çaba gösterdiği-

ni anlatarak toplantıyı açtı. Oda'nın yayın politikasının nasıl olması, madencilik ve kömür kongrelerinin organizasyonu, ülkemizde madencilik eğitiminin içine düşürüldüğü durumun doğru tahlili ve neler yapılabileceği konularının da ayrıntılı olarak tartışıldığı toplantıda, sektörün ihtiyaç duyacağı konularda özel sayılar hazırlanması, kongre periyotlarının yeniden düşünülmesi, madencilik dergisine gönderilen yazıların doyuruculuğunun sağlanması yönünde çaba gösterilmesi ve maden mühendisliği eğitimine, mesleğin onuru açısından bakılmasını ve bu hususta mesleğimize kasıt olduğunu içeren konuşmalar yapıldı.

Sonuç olarak, yapılan tartışmalar ışığında, yayın politikası ve yayın kurulu ile eğitim politikası ve bu konuda da bir komisyonun oluşturulacağı belirtildi. Sektörümüz açısından çok önemli bu iki temel konuda tüm meslektaşlarımızın gerekli desteği göstereceği inancını belirten Oda Başkanımız toplantıya katılanlara teşekkür ederek toplantıyı sona erdirdi.

KONFERANS

Türkiye Madencilik Endüstrisinde İleri Teknolojileri Uygulamaları

ODTÜ Maden Mühendisliği Bölüm ü'nün TKİ Genel Müdürlüğü için yürüttüğü "Türkiye Kömür İşletmelerinde İleri Teknoloji" konulu uygulamalı araştırma projesi ile TÜBİTAK için paralel olarak yürüttüğü "Türkiye Madencilik Endüstrisinde İleri Teknoloji Uygulamaları" konulu araştırma projesi çerçevesinde "Kömür Madenciliğinde Rezerv Modellemesi ve Üretim Planlaması" konulu bir konferans düzenlenmiştir. ODTÜ Maden Mühendisliği öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ünal tarafından 14-15 Nisan 1992 tarihleri arasında Soma'da düzenlenen konferansın evsahipliğini ELİ Müessesesi Müdürlüğü yapmıştır. Konu ile ilgili Türkiye'de çalışan araştırmacı ve uygulamacıların bir araya geldiği bir forum oluşturmak amacını taşıyan bu konferansa TKİ Genel Müdürlüğü ve bağlı müesseselerden, ODTÜ'nden, H.Ü. Zonguldak Mühendislik Fakültesi'nden, MTA Genel Müdürlüğünden ve Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulundan 45 uzman katılmıştır. Aşağıda konferansta sunulan bildiriler sıralanmaktadır..

- Kömür yataklarının değerlendirilmesinde kullanılan parametreler (ODTÜ)
- Kömür rezervlerinin sınıflandırılması (MTA)
- Kömür rezervlerinin hesaplanmasında MTA'nın yaklaşımı ve

kullandığı yöntemler (MTA)

- TKİ Genel Müdürlüğü'nde rezerv belirleme çalışmaları (TKİ)
- Rezerv modellemesi ve üretim planlamasına jeostatistiksel yaklaşım (ODTÜ)
- Zonguldak Kömür Havzası'nda damar kalınlıklarının jeostatistiksel yöntemlerle irdelenmesi (H.Ü. Zong. Müh. Fak.)
- Kömür kalite parametrelerinin kübik spline yöntemi ile tahmini (MTA)
- Rezerv modelleme yöntemlerinin karşılaştırılması projesi ön sonuçlar (ODTÜ)
- TKİ kurumunda kömür yatakları için işletme projelerinin hazırlanmasında karşılaşılan sorunlar, çözüme yönelik öneriler (TKİ)
- Kömür yatakları için proje değerlendirmede alternatif yaklaşımlar (MTA)
- Üretim planlaması ve elektrik santrali ile ilişkiler (TKİ)

Konferans sonrasında Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ünal tarafından verilen "Kömür Madenciliğinde Jeostatistiksel Yöntemler" konulu seminerde istatistiğin temel kavramları ile jeostatistiksel yaklaşım anlatılmış ve bu yaklaşımdan sondaj aralıklarının belirlenmesi, rezerv tahmini, kaynak sınıflaması ve üretim planlaması gibi konularda nasıl yararlanabileceği tartışılmıştır.

Y İ T İ R D İ K L E R İ M İ Z

Aramızdan Ayrılan Değerli Meslektaşlarımızı Saygıyla Anıyoruz.

BÜLENT EROĞLU

1965 İstanbul doğumlu B. Eroğlu, 1990 yılında İTÜ'nden mezun oldu. Okulu bitirdikten sonra askerlik görevi nedeniyle Şırnak'a giden üyemizi 4.4.1992 tarihinde kaybettik.

S. AHMET UZUN

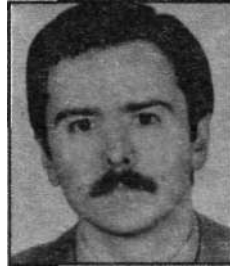
1954 Derinkuyu doğumlu S.A.Üzun, HÜ'nden 1979 yılında mezun oldu. Mezuniyetinden itibaren sürekli olarak MTA Sondaj Dairesi Başkanlığı'nda görev alan meslektaşımız, 21.4.1992 tarihinde aramızdan ayrıldı.

HAMDI UĞUR

1928 Bolu doğumlu H. Uğur, Zonguldak Maden Teknik Okulu'ndan 1952 yılında mezun oldu. Tamamı EKİ Kozlu Bölgesi'ne münhasır olmak üzere uzun yıllar Havza'ya hizmet veren meslektaşımız, daha sonra TKİ Gn. Md.'nün çeşitli

üst düzey yönetim kademelerinde görev üstlenerek Etüt Tesis Dairesi Bşk. Yrd.'ndan emekliye ayrıldı. Emekliliğini takiben özel sektöre geçerek Yeni Çeltik Kömür İşi. AŞ'nde de mesleki faaliyet sürdüren üyemizi 26.4.1992 tarihinde geçirdiği ani bir rahatsızlık sonucunda kaybettik.

B.FARUK ESİCİ'

1955 Ankara doğumlu B.F.Esici, 1979 yılında HÜ'nden mezun oldu. Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde işbaşı yapan üyemiz daha sonra ETİBANKtan ayrılarak özel sektörde çalışmaya başladı. Son olarak çalışmakta olduğu ve BORMER AŞ'nin Aksaray-Ortaköy'de açtığı bir granit ocağında, kabuk temizliği için delinen lâğımın sıkılanmasıyla bizzat meşgul olan meslektaşımız, elinde bulunan dinamit lokumlarının beklenmedik infilâkı suretiyle maruz kaldığı feci bir işkazası sonucunda 9.5.1992 günü aramızdan ayrıldı.

AKİF DİCLE

1919 Silivri doğumlu A.Dicle, Columbia Ü'nden 1949 yılında mezun oldu. EKİ Karadon Bölümü'nde 1952 yılında işbaşı yapan Onur Üyemiz daha sonra Kozlu'ya geçti ve aynı yerde Bölge Müdürü iken 1965'de EKİ'den ayrıldı. ERDEMİR Hamme-

deler Baş Md., KBİ Gn. Md. Yrd., ETİBANK Fen Tetkik Kurulu Bşk. ve Baş Müşavirlik görevlerini de üstlenen meslektaşımız, 1980 yılında ETİBANKtan emekli olduktan sonra, 1978'den itibaren yarıgün yürüttüğü ODTÜ'ndeki öğretim görevlisi hizmetini emekliliğinden sonra da tamgün olarak sürdürmeye başlamıştı. 1986 yılına kadar ODTÜ'nde çalışan ve daha sonra TÜSTAŞ'da Genel Müdür Danışmanlığında bulunan Onur Üyemiz, tutulduğu amansız hastalığa yenik düşerek 22.5.1992 tarihinde aramızdan ayrıldı.

ZEKİ YERDELEN

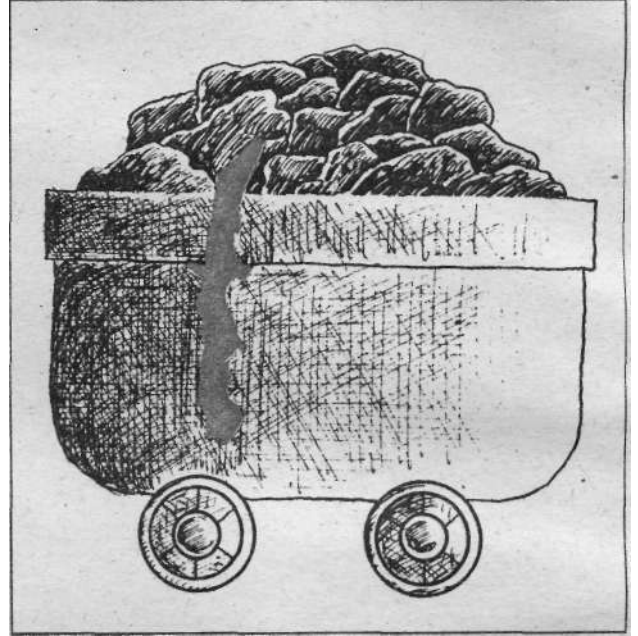
1325 Erzincan doğumlu Z. Yerdsen, öğrenimlerini yurtiçinde tamamlayan maden mühendislerinin yetiştiği ilk eğitim kurumu olan Zonguldak Maadin ve Sanayi -Yüksek Mühendis Mektebi'nden 1930 yılında mezun oldu. Füzyon dönemi öncesinde Havza'da faaliyette bulunan yabancı firmaların işlettiği Maden Kömürü İşi. TAŞ'nde işbaşı yapan Onur Üyemiz, Almanya'daki Krupp kömür ocaklarında, Kireçlik Şirketi'nde çalıştı ve EKİ'nin İstihsal Grup Md.'nü yürütürken emekliye ayrılarak, daha sonra serbest mühendislik hizmetleri ile uğraştı. Meslekte 60 yılını kutladığımız Onur Üyemiz'i 17.6.1992 tarihinde geçirdiği ani bir rahatsızlık sonucunda kaybettik.

Yitirdiğimiz Değerli Üyelerimizin Ailelerine, Yakınlarına, Arkadaşlarına ve Maden Mühendisleri Topluluğu'na Başsağlığı Dileriz.

KOZLU'DAN SON HAVADİS: 26 MART 1992 OÜNÜ OCAKLARA BASILMAYA BAŞLANILAN SUYUN DÜZEYİ - 302 KOTUNA KADAR YÜKSELDİ...

Hatırlanacağı gibi, 25 Mart 1992 tarihinde,« daha önce Kozlu'da başgöstermiş olan tahkimat yangınlarının sönmüş olabileceği doğrultusunda kuvvetli emareler belirlemesiyle doğan umutların ertesi gün kararması üzerine, Kozlu Deresi'nde oluşturulan rezervuarda tesis edilen tulumalara yol verilerek Ali Soydaş Kuyusu'nun desansöründen ocaklara su basılmaya başlanmıştır. İlk aşamada kullanılan 400 m³/h ortalama kapasiteli sekiz adet tulumanın, su düzeyini istenen hızla yükseltmeye yeterli olmayışı yüzünden, daha sonra devreye alınan 1.600 m³/h kapasiteli iki ekstra tulumaya da yol verilerek ocaklara su girişi hızlandırıldı. Bu takviye sonucunda, -560 anakatından itibaren ocaklara dolmaya başlayan suyun seviyesinin son olarak (16.6.1992 tarihi itibarıyla) -302 kotuna kadar yükseldiği bildiriliyor. İlk aşamada su basma projesinin yeterli hızla ilerlemeyişinin nedeni olarak, kömür istihracı sonucunda oluşan yeraltı açıklığı hacimlerinin olduğundan çok az tahmin edildiği gösteriliyor.

Takviye tulumalar sayesinde, su düzeyindeki yükselmenin 4m/gün'lük bir ortalama hız kazandığını açıklayan TTK yetkilileri, suyun -280 kotuna kadar çıkmasından sonra su basma işleminin durdurulacağını ve sürekli izlenen ocak atmosferindeki değişim olumlu sonuçlar verdiği arıda, ana pervanelere yol verilerek kuyubaşlarındaki infilak kapaklarının açılacağını beyan ettiler. Pervanelere yol verilmesi durumunda, temiz havanın sadece Ali Soydaş ile Uzun Mehmet I ve II kuyularından girişi ve Incirharmanı Kuyusu'ndan çıkışı suretiyle oluşa-

cak bir kısmî dolaşım devresinin tesisini öngören meslektaşlarımız, öncelikle, -200 anakatının ele alınmasını ve buradaki çeşitli kartiyelerde mahsur bulunan madenci cenazelerinin çıkarılmasını planlıyorlar. Ocaklara ilk'inecek ve cenazeleri tahliye edecek ekiplerin özel olarak temin edilen steril tıbbî malzemelerle donatılacağı bildiriliyor.

MADENCİLİK *Bülteni*

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Adına
Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Alpaslan ERTÜRK
Yönetim Yeri: Selanik Cad. 19/3 Kızılay-ANKARA
Tel: 425 10 80-417 52 90

* Ayda bir yayınlanır.

*Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

•Yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlarına aittir. Odayı ve bülteni sorumlu kılmaz. Yazarlara ücret ödenmez.

ANKARA YILDIZ MATBACILIK 341 15 27